

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ***

ΣΙΑΜΑ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : Κωνσταντίνος Μαυρέας, Καθηγητής

Καλαμάτα 2011

Για την διεκπεραίωση της ακόλουθης πτυχιακής εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα, αφενός την αρχική επιβλέπουσα κα. Κωστίκου Θεοδώρα για την πολύτιμη βοήθειά της και αφετέρου, την οικογένειά μου για την ηθική και ψυχολογική τους στήριξη. Η εργασία αφιερώνεται σε αυτούς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ. 6	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΡΙΣΜΟΣ - ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ.....7	7
1.1 Ορισμός με βάση τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης.....7	7
1.2 Ερμηνεία του ορισμού πρόσφυγας.....7	7
1.2.1 Να υπάρχει δικαιολογημένος φόβος δίωξης.....7	7
1.2.2 Η δίωξη να βασίζεται στην φυλή, θρησκεία, εθνικότητα, κοινωνική τάξη ή πολιτικές πεποιθήσεις.....8	8
1.2.3 Ο αιτών να βρίσκεται εκτός της χώρας ιθαγένειας του.....9	9
1.2.4 Ο αιτών να μη μπορεί ή λόγω φόβου να μην επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα του.....9	9
1.3 Πρόσφυγας και μετανάστης - Δύο διαφορετικές έννοιες.....9	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ.....10	10
2.1 Ελληνική νομοθεσία αναφορικά με τους πρόσφυγες 10	10
2.2 Πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου.....10	10
2.3 Διαδικασία αναγνώρισης πρόσφυγα.....11	11
2.4 Υπό ανοχή Παραμονή για ανθρωπιστικούς λόγους.....13	13
2.5 Απέλαση πρόσφυγα.....14	14
2.6 Παύση και ανάκληση της ιδιότητας του πρόσφυγα.....15	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....16	16
3.1 Το καθεστώς προστασίας του πρόσφυγα: Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα.....16	16
3.2 Ατομικά δικαιώματα.....16	16
3.3 Κοινωνικά δικαιώματα.....17	17
3.3.1 Το δικαίωμα του πρόσφυγα στην οικογενειακή ζωή-Οικογενειακή επανένωση πρόσφυγα.....17	17

3.3.2 Δικαίωμα στην εργασία.....	18
3.3.3 Κοινωνικά επιδόματα.....	19
3.3.4 Στέγαση.....	19
3.3.5 Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη προσφύγων και αιτούντων άσυλο.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΦΟΡΕΙΣ & ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	22
4.1 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ).....	22
4.2 Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ).....	23
4.3 Κοινωνική Υπηρεσία Προσφύγων.....	25
4.4 Ύπατη Αρμοστεία Προσφύγων (ΥΑΠ).....	26
4.5 Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών.....	27
4.6 Κέντρο Αλλοδαπών Πολιτικών Προσφύγων στο Λαύριο.....	29
4.7 Ιατρικό Κεντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ.....	32
5.1 Η Ελλάδα και οι Διεθνείς Συμβάσεις.....	32
5.2 Δικαιώματα του παιδιού.....	34
5.3 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ.....	45
7.1 Εκμετάλευση παιδιών προσφύγων.....	45
7.1.1 Παιδική εργασία.....	45
7.1.2 Σεξουαλική εκμετάλευση και κακοποίηση.....	47
7.1.3 Πώληση, δουλεμπόριο και απαγωγή.....	49
7.2 Οι επιπτώσεις της προσφυγιάς στα παιδιά.....	50
7.2.1 Η υγεία των παιδιών προσφύγων.....	50
7.2.2 Η ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων.....	52
7.2.3 Το φαινόμενο του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ-ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ ΚΑΙ Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	56

8.1 Παιδιά πρόσφυγες και ασυνόδευτα ανήλικα.....	56
8.2 Διαδικασία ασύλου στους ασυνόδευτους ανηλίκους.....	56
8.3 Ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων.....	58
8.3.1 Οργανωμένο σχέδιο υποδοχής.....	58
8.3.2 Σεβασμός στις ιδιαιτερότητες.....	59
8.3.3 Οικονομική ένταξη και αυτονομία.....	59
8.3.4 Κοινωνικές παροχές - κοινωνική πρόνοια.....	60
8.3.5 Εκπαίδευση.....	61
•ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	63
•ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	65
•ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....	67

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αφορμή για την ενασχόληση μας με το συγκεκριμένο θέμα δόθηκε λόγω των μεγάλων διαστάσεων που παίρνει το πρόβλημα των προσφύγων τα τελευταία χρόνια. Η εργασία αυτή θα επικεντρωθεί στους πρόσφυγες που έρχονται στην Ελλάδα, καθώς και στην ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων. Στηρίχθηκε σε δευτερογενείς πηγές και πιο συγκεκριμένα σε εγχειρίδια και βιβλία και σε πρωτογενή στατιστικά δεδομένα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία διευκρίνηση στο τι είναι πρόσφυγας. Επίσης αναλύεται ο ορισμός του πρόσφυγα με βάση την Σύμβαση της Γενεύης και του Πρωτοκόλλου της Νέας Υορκης. Τέλος παρατίθεται ο διαχωρισμός του πρόσφυγα και του μετανάστη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται οι διαδικασίες σύμφωνα με τις οποίες αναγνωρίζεται ένας αλλοδαπός ως πρόσφυγας. Επίσης οι ρήτρες «υπαγωγής», «παύσης» και «αποκλεισμού». Οι ρήτρες υπαγωγής καθορίζουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να συγκεντρώνει ένα πρόσωπο προκειμένου να χαρακτηριστεί πρόσφυγας, ενώ οι ρήτρες παύσης και αποκλεισμού απαριθμούν τις περιπτώσεις αποκλεισμού ενός προσώπου από την εφαρμογή της Σύμβασης του 1951.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται τα δικαιώματα, κοινωνικά και ατομικά, που έχει κάποιος από την στιγμή που του αναγνωριστεί το καθεστώς του πρόσφυγα.

Το επόμενο κεφάλαιο ασχολείται με τους φορείς και τις οργανώσεις που βοηθάνε τους πρόσφυγες από την στιγμή που θα έρθουν στην Ελλάδα έως ότου ενσωματωθούν.

Το κεφάλαιο πέντε αναφέρεται στην Ελλάδα και τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες έχει συναινέσει η χώρα, ώστε να είναι σε θέση να υποδεχτεί τους πρόσφυγες. Αναφέρεται επίσης και στα δικαιώματα των παιδιών των προσφύγων.

Το έκτο κεφάλαιο ασχολείται με τα ασυνόδευτα ανήλικα, καθώς επίσης και με τα μέτρα που λαμβάνονται για την ενσωματώσή τους.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο παρατίθεται έρευνα του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου. Σκοπός αυτής είναι να διαπιστωθεί πόσα από τα ασυνόδευτα ανήλικα γίνονται αποδεκτά ως πρόσφυγες και κατ'επέκταση πόσα από αυτά μπαίνουν στην διαδικασία της ενσωμάτωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΡΙΣΜΟΣ - ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

1.1 Ορισμός με βάση τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης

Η Διεθνής Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, όπως συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, κείμενα που έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα και άλλα 139 κράτη, καθορίζει ως «πρόσφυγα» κάθε πρόσωπο που:

«συνεπεία γεγονότων επελθόντων προ της 1^{ης} Ιανουαρίου 1951 και δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται, ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει εις ταύτην».¹

1.2 Ερμηνεία του ορισμού πρόσφυγας

Για να θεωρηθεί ένας αλλοδαπός ως πρόσφυγας πρέπει να συνίστανται τα ακόλουθα στοιχεία:

1.2.1 Να υπάρχει δικαιολογημένος φόβος δίωξης

Η προϋπόθεση αυτή έχει διττή υπόσταση. Από την μία ο υποκειμενικός χαρακτήρας του φόβου και από την άλλη η αντικειμενικότητα του δικαιολογημένου φόβου. Η Μ. Νάσκου - Περράκη αναφέρει : «Το υποκειμενικό στοιχείο είναι συνδεδεμένο με την προσωπικότητα του πρόσφυγα και ειδικότερα : α. με την προσωπική και οικογενειακή του κατάσταση, β. εάν είναι μέλος σε μια φυλετική, θρησκευτική, εθνική, κοινωνική ή πολιτική ομάδα, γ . την δική του ερμηνεία για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και δ. τις προσωπικές

---

¹ Ν.Δ 3989/59 "Περί κυρώσεως της πολυμερούς συμβάσεως περί της νομικής κατάστασης των προσφύγων", ΦΕΚ 201-26.09.1959.

του εμπειρίες».² Το αντικειμενικό στοιχείο θα πρέπει με την σειρά του να εξετάζεται στην βάση του κατά πόσο είναι γνώριμα στις αρχές της χώρας που αιτείται ασύλου ο πρόσφυγας, και στο κατά πόσο μπορούν αυτές να κρίνουν το είδος του κινδύνου που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ο πρόσφυγας. Πχ. σε περίπτωση που ανήκε σε μια πολιτική, θρησκευτική ή άλλη ομάδα της οποίας τα μέλη συλλήφθηκαν και φυλακίστηκαν, ή ακόμα περισσότερο εάν βρισκόταν ήδη φυλακισμένος τότε ο φόβος του θεωρείται δικαιολογημένος.

1.2.2 Η δίωξη να βασίζεται στην φυλή, θρησκεία, εθνικότητα, κοινωνική τάξη ή πολιτικές πεποιθήσεις

Μέσα στην σύμβαση δεν ορίζεται με ακρίβεια τι θεωρείται δίωξη. Αναφέρεται σε εκείνους «των οποίων η ζωή ή η ελευθερία απειλείται». Η Μ. Νάσκου Περράκη αναφέρει συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά αυτής της δίωξης : α. απειλή της ζωής, της ελευθερίας, ή της σωματικής ακεραιότητας β. να έχουν ληφθεί οικονομικά μέτρα εναντίον του ατόμου γ. συνεχείς συλλήψεις λόγω αντικυβερνητικής δράσης δ. φυλάκιση ή κράτηση για πάνω από 3 μήνες ε. εκτόπιση μέσα στην χώρα διαμονής στ. έκδοση σε χώρα που υπάρχει απειλή.

Επιπλέον, η απειλή θα πρέπει να βασίζεται στις εξής αιτίες :

- α . στη φυλή
- β . στη θρησκεία
- γ . στην εθνικότητα
- δ . στην κοινωνική τάξη
- ε . στις πολιτικές πεποιθήσεις.

Ο όρος φυλή θα πρέπει να θεωρείται με ευρύτητα, έχοντας υπόψη ότι οι φυλετικές διακρίσεις αποτελούν μια παγκόσμια και αρκετά διαδεδομένη πρακτική. Επίσης θα πρέπει να αποδειχθεί από τον πρόσφυγα, όχι το ότι απλά ανήκει σε μια φυλή αλλά και ότι αυτή διώκεται. Ο όρος θρησκεία και η συμμετοχή του αιτούντος σε θρησκευτική κοινότητα δεν αποτελεί επαρκή λόγο αναγνώρισης του σαν πρόσφυγα. Πάντως η διεθνής κοινότητα με διεθνείς πράξεις ανέδειξε την προστασία του δικαιώματος της θρησκείας. Ο τρίτος όρος, η εθνικότητα, θα πρέπει να λαμβάνεται με την ευρεία σημασία της έτσι ώστε

---

² Νάσκου Περράκη Μ., “Δικαιώματα και υποχρεώσεις στα πλαίσια της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων: Γενική θεώρηση”, περιοδικό Κοινωνικής Εργασίας, τεύχος 26, Αθήνα, 1992

να μην περιλαμβάνει μόνο την ιθαγένεια αλλά και το σύνολο των πολιτιστικών χαρακτηριστικών κάποιου που ανήκει σε ένα έθνος. Ο όρος της συμμετοχής σε μια κοινωνική τάξη (δηλ. κοινή γλώσσα, καταγωγή, τρόπο ζωής, κοινωνικό καθεστώς, οικονομική δραστηριότητα) συνήθως δεν επαρκεί από μόνη της για να αναγνωριστεί σε κάποιον ο χαρακτηρισμός του πρόσφυγα. Το τελευταίο στοιχείο, οι πολιτικές πεποιθήσεις, που είναι και το πιο συνηθισμένο, θα πρέπει να αποδειχθεί με στοιχεία που αφορούν την πολιτική δράση, την έκφραση απόψεων αντιθέτων προς το κρατικό καθεστώς, καταδικαστικές αποφάσεις λόγω πολιτικών πεποιθήσεων (και όχι για εγκλήματα κοινού ποινικού δικαίου).

1.2.3 Ο αιτών να βρίσκεται εκτός της χώρας ιθαγένειας του

Η Σύμβαση ορίζει ρητά ότι απαραίτητη προϋπόθεση αναγνώρισης κάποιου σαν πρόσφυγα είναι αυτός να βρίσκεται έξω από την χώρα ιθαγένειας του, ή εάν στερείται ιθαγένειας, εκτός της χώρας που διέμενε πρόσφατα. Αυτό αφορά δύο κατηγορίες ανθρώπων. Αυτούς που εκδιώχθηκαν από την χώρα τους και αυτούς που, ενώ ήταν εκτός της χώρας τους, συνέβησαν αλλαγές που καθιστούν αδύνατη την επιστροφή τους.

1.2.4 Ο αιτών να μη μπορεί ή λόγω φόβου να μην επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα του

Η τελευταία αυτή προϋπόθεση, προβλέπει αφενός ότι ο αιτών δεν μπορεί να επιστρέψει στην χώρα του για καθαρά αντικειμενικούς λόγους, και αφετέρου επειδή υπάρχει πάντα ο φόβος, ότι όταν επιστρέψει θα διωχθεί.

1.3 Πρόσφυγας και μετανάστης - Δύο διαφορετικές έννοιες

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι η έννοια του πρόσφυγα και η έννοια του μετανάστη είναι δύο διαφορετικές έννοιες, παρόλο που τις περισσότερες φορές υπόκεινται σε ένα είδος ταύτισης. Ο πρόσφυγας εξαναγκάζεται να φύγει από την χώρα του, σε αντίθεση με τον μετανάστη που εγκαταλείπει οικειοθελώς τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί αλλού. Στην περίπτωση που θεωρούμε κάποιον πρόσφυγα, συνεπάγεται ότι έχει είδη δεχτεί την αναγνώριση της ιδιοτητάς του ως πρόσφυγα από την χώρα υποδοχής του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

2.1 Ελληνική νομοθεσία αναφορικά με τους πρόσφυγες

Η ελληνική νομοθεσία σχετικά με τους πρόσφυγες αναθεωρήθηκε το 1996 και ταυτίστηκε με αυτή των άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με το Ν. 2452/96, προβλέπονται η προστασία και η στήριξη των προσφύγων από το κράτος, καθώς «...αλλοδαπός που βρίσκεται καθ' οποιονδήποτε τρόπο στο ελληνικό έδαφος, αναγνωρίζεται ύστερα από αίτησή του, ως πρόσφυγας και του παρέχεται άσυλο...».³ Έτσι, καθορίζεται νομικά η διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα, η έγκριση εισόδου των μελών της οικογενείας του, η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περίθαλψης προσφύγων, αλλά και η παροχή άδειας εργασίας ή άλλης βοήθειας για επαγγελματική αποκατάσταση των προσφύγων, καθώς και η ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή τους περίθαλψη.

2.2 Πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου

Βασικό μέλημα του αλλοδαπού που καταφθάνει στην Ελλάδα, θα πρέπει να είναι η υποβολή αίτησης ασύλου στην Ελληνική Πολιτεία. Το Π.Δ. 61/1999⁴ ορίζει, ότι ο αλλοδαπός ο οποίος δηλώνει προφορικός ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής στα σημεία εισόδου στην Ελληνική Επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητεί άσυλο στη χώρα μας ή με οποιονδήποτε τρόπο ζητεί να μην απελαθεί σε κάποια χώρα εκ φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, θεωρείται ως αιτών άσυλο και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματος του δεν επιτρέπεται η καθ' οποιονδήποτε τρόπο απομάκρυνσή του από τη χώρα.

Το αίτημα παροχής ασύλου υποβάλλεται αυτοπροσώπως από τον αλλοδαπό, περιλαμβάνει δε και τα προστατευόμενα μέλη της οικογενείας του που βρίσκονται μαζί του (ο/η σύζυγος, τα κάτω των 18 ετών άγαμα παιδιά, οι γονείς αυτών και τα άνω των 18 ετών παιδιά τους που πάσχουν από πνευματική ή σωματική αναπηρία και δεν είναι ικανά

³ Ν.2452/96 "Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν.1975/1991 και άλλων διατάξεων", ΦΕΚ 283-31.12.1996

⁴ Π.Δ 61/1999 "Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ", ΦΕΚ 63-06.04.1999

να υποβάλλουν αυτοτελώς αίτηση ασύλου).

2.3 Διαδικασία αναγνώρισης πρόσφυγα

Ο αιτών άσυλο υποβάλλει σχετική αίτηση στις αρμόδιες για την εξέτασή του αιτήματός του Υπηρεσίες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες: οι Υποδιευθύνσεις ή Τμήματα Αλλοδαπών, τα Τμήματα Ασφαλείας των Κρατικών Αερολιμένων και οι Υποδιευθύνσεις ή τα Τμήματα Ασφαλείας των Αστυνομικών Διευθύνσεων. Με την αίτηση συνοποβάλλονται και τα ταξιδιωτικά έγγραφα και στοιχεία, τα οποία κατέχει και πιστοποιούν ιδίως την ταυτότητα του ιδίου και των προστατευομένων μελών της οικογενείας του, τη χώρα προέλευσης, τον τόπο καταγωγής του, καθώς και την οικογενειακή του κατάσταση. Η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα δεν προϋποθέτει απαραίτητως την υποβολή τυπικών αποδεικτικών στοιχείων⁵. Στον αιτούντα άσυλο δίδεται από την αρμόδια Υπηρεσία, ενημερωτικό φυλλάδιο σε γλώσσα που κατανοεί. Στο έντυπο αυτό, που εκδίδεται με μέριμνα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, περιγράφονται η διαδικασία εξέτασης ασύλου, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του, με ιδιαίτερη αναφορά στην υποχρέωσή του να συνεργάζεται στενά και να θέτει τον εαυτό του στη διάθεση των αρμοδίων Αρχών κατά το χρόνο της εξέτασης του αιτήματός του, οι συνέπειες για τη μη συμμόρφωσή του, καθώς και οι οργανισμοί και οι φορείς που συνδράμουν τους πρόσφυγες στη χώρα μας, μεταξύ των οποίων αναφέρεται οπωσδήποτε η Έπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Σε περίπτωση που δεν διατίθεται τέτοιο φυλλάδιο ή δεν υφίσταται στη γλώσσα που ο αιτών κατανοεί ή αυτός τυγχάνει αναλφάβητος, η σχετική ενημέρωσή του γίνεται προφορικά από αρμόδιο υπάλληλο της Υπηρεσίας και με τη βοήθεια διερμηνέα, εάν απαιτείται⁶.

Τα αιτήματα ασύλου εξετάζονται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες εντός τριών (3) μηνών από την υποβολή τους. Η εξέταση περιλαμβάνει συνέντευξη του αιτούντα με τη βοήθεια διερμηνέα, προκειμένου να επιβεβαιώσει όσα αναφέρει στην αίτηση του και να δώσει εξηγήσεις, ιδίως σε ό,τι αφορά τα ακριβή στοιχεία ταυτότητας του, τη μη κατοχή διαβατηρίου ή άλλου επίσημου ταξιδιωτικού εγγράφου, το ακριβές δρομολόγιο που ακολούθησε για να εισέλθει στο Ελληνικό έδαφος και τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα του. Πριν από τη συνέντευξη χορηγείται στον αιτούντα, εφόσον επιθυμεί, εύλογος χρόνος, προκειμένου να προετοιμαστεί κατάλληλα και να συμβουλευθεί

⁵ Π.Δ 61/1999 αρ.1 “Υποβολή αιτήματος ασύλου” παρ.5

⁶ Π.Δ 90/2008 αρ.8 “Εγγυήσεις για τους αιτούντες” παρ.1 ΦΕΚ 138-11.07.2008, τ.Α’

δικηγόρο που θα τον επικουρεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Ο εύλογος χρόνος καθορίζεται από την Υπηρεσία που εξετάζει τον αιτούντα, η οποία τον εφοδιάζει με υπηρεσιακό σημείωμα, στο οποίο, εκτός από τα στοιχεία της ταυτότητάς του, αναγράφεται η ακριβής ημερομηνία και το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου που πρόκειται να τον εξετάσει⁷.

Εάν πριν ή κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ο εξεταζόμενος αλλοδαπός ισχυρισθεί, ότι έχει υποστεί βασανιστήρια ή υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις περί αυτού, παραπέμπεται σε πραγματογνώμονα, ειδικευμένο στα θέματα μεταχείρισης θυμάτων βασανιστηρίων, ο οποίος γνωματεύει για την ύπαρξη ή μη κακώσεων ή ενδείξεων σοβαρής μορφής βασανιστηρίων⁸.

Η αρμόδια για την εξέταση του αιτήματος ασύλου Υπηρεσία εφοδιάζει τον αιτούντα ατελώς με «δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού» διάρκειας έξι μηνών, το οποίο ανανεώνεται για ίσο χρόνο από τις αρμόδιες υπηρεσίες του τόπου κατοικίας του, μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί του αιτήματός του. Με τις ίδιες προϋποθέσεις εφοδιάζονται με αντίστοιχο δελτίο και τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειας του αλλοδαπού⁹.

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ο αιτών άσυλο υποχρεούται να παραμείνει στον τόπο διαμονής που δήλωσε ή του καθορίστηκε. Σε περίπτωση αυθαίρετης απομάκρυνσής του, διακόπτεται η διαδικασία εξέτασης της αίτησης του με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, η οποία κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο ως αγνώστου διαμονής. Αν εντός ευλόγου χρόνου, που δεν μπορεί να υπερβεί του τρεις μήνες από την ημερομηνία εκδόσεως της απόφασης, ο αιτών επανεμφανισθεί στις αρμόδιες Αρχές, προσκομίζοντας επίσημα στοιχεία από τα οποία να αποδεικνύεται ότι η απουσία του οφείλεται σε λόγους ανωτέρας βίας, η παραπάνω απόφαση ανακαλείται και η αίτηση ασύλου εξετάζεται κατ' ουσία¹⁰.

Στη συνέχεια, η Υπηρεσία που εξέτασε το αίτημα ασύλου υποβάλλει τη σχετική αίτηση με τα δικαιολογητικά και συνταχθείσα έκθεση στην προϊσταμένη της Αστυνομική Διεύθυνση ή Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών, οι οποίες αφού διατυπώσουν τη γνώμη τους, επί των προτάσεων, τα μεταβιβάζουν στην αρμόδια Διεύθυνση Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Αν αποφασισθεί η αναγνώριση του αλλοδαπού και των μελών της οικογένειάς του ως προσφύγων, ταυτόχρονα με την επίδοση σ' αυτούς της απόφασης αναγνώρισης, τους

⁷ Π.Δ 90/2008 αρ.10 "Προσωπική συνέντευξη" παρ.1 ΦΕΚ 138-11.07.2008, τ.Α'

⁸ Π.Δ 90/2008 αρ.10 "Προσωπική συνέντευξη" παρ.12 ΦΕΚ 138-11.07.2008, τ.Α'

⁹ Π.Δ 114/2010 αρ.8 "Εγγυήσεις για τους αιτούντες" παρ. 1δ' ΦΕΚ 195-22.11.2010 τ.Α'

¹⁰ Π.Δ 114/2010 αρ.9 "Υποχρεώσεις των αιτούντων" παρ.1 α' ΦΕΚ 195-22.11.2010 τ.Α'

χορηγείται, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 27 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951¹¹, δελτίο ταυτότητας πρόσφυγα. Με βάση το δελτίο αυτό εφοδιάζονται ατελώς από την κατά τόπο αρμόδια αστυνομική Αρχή με άδεια παραμονής πενταετούς ισχύος, η οποία ανανεώνεται για ίσο χρόνο, εκτός αν ανακλήθηκε το άσυλο κατ' εφαρμογή του άρθρου ΙΓ της Σύμβασης της Γενεύης¹² ή διατάχθηκε η απέλαση του πρόσφυγα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32 αυτής.¹³

Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης ασύλου, ο αιτών δικαιούται να προσφύγει ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης εντός τριάντα ημερών από την ημερομηνία επίδοσης της απόφασης¹⁴. Στην απορριπτική απόφαση αιτιολογούνται πλήρως οι λόγοι της απόρριψης και γίνεται μνεία για την προθεσμία προκειμένου να ασκηθεί προσφυγή, καθώς και για τις συνέπειες της παρόδου της προθεσμίας αυτής. Το περιεχόμενο της απόφασης ανακοινώνεται προφορικά στον αιτούντα σε γλώσσα που κατανοεί. Κατά το χρόνο που επιτρέπεται η άσκηση της προσφυγής, ως και μετά την άσκησή της, αναστέλλεται κάθε μέτρο απομάκρυνσης του αιτούντα μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Αίτηση αλλοδαπού για παροχή ασύλου δεν εξετάζεται, εφόσον η προηγούμενη έχει απορριφθεί από τη διοίκηση σε τελευταία βαθμό.

Μία ακόμα διαδικασία, είναι η ταχύρυθμη διαδικασία εξέτασης,¹⁵ που χρησιμοποιείται όταν:

1. η αίτηση ασύλου, που υποβάλλεται από αλλοδαπό πραγματοποιείται κατά την άφιξη του σε σημείο εισόδου λιμανιού ή αερολιμένος.
2. η αίτηση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη, οι περί διώξεων ισχυρισμοί του αιτούντος είναι σαφώς ανυπόστατοι, δόλιοι ή καταχρηστικοί των διαδικασιών του ασύλου.
3. ο αιτών προέρχεται από τρίτη ασφαλή χώρα υποδοχής στο έδαφος της οποίας δεν κινδυνεύει να διωχθεί για κάποιον από τους προβλεπόμενους στην Συνθήκη της Γενεύης λόγους, ούτε να επαναπροωθηθεί στη χώρα υπηκοότητάς του ή συνήθους διαμονής του.

2.4 Υπό ανοχή Παραμονή για ανθρωπιστικούς λόγους

Πρόκειται για πρόβλεψη χορήγησης επικουρικής/συμπληρωματικής προστασίας

¹¹ Ν.3989/59 αρ.27, Κεφ 5 “Διοικητικά μέτρα Δελτία ταυτότητας” ΦΕΚ Α’ 201

¹² Ν.3989/59 αρ.ΙΓ, Κεφ 1 Γενικά διατάξεις “καθορισμός του όρου πρόσφυξ” ΦΕΚ Α’ 201

¹³ Ν.3989/59 αρ.32, Κεφ 5 “Απέλασις” ΦΕΚ Α’ 201

¹⁴ Π.Δ 114/2010 αρ.25 “Δικαίωμα άσκησης προσφυγής” παρ.1 α’ ΦΕΚ Α’ 201

¹⁵ Ν.2452/1996 αρ.25 “Διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων” παρ.2 και παρ.3 ΦΕΚ 283, τ.Α’

«για λόγους ανθρωπιστικούς». Υπάρχει το ενδεχόμενο, να έχει απορριφθεί οριστικά η αίτηση για αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας, στον αλλοδαπό, πλην όμως να εγκριθεί η προσωρινή παραμονή του στη χώρα μας για ανθρωπιστικούς λόγους. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν διαπιστώνεται η αντικειμενική αδυναμία απομάκρυνσης ή επιστροφής του αλλοδαπού στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής του για λόγους ανωτέρας βίας (π.χ. σοβαροί λόγοι υγείας του ίδιου ή μέλους της οικογενείας του, διεθνής αποκλεισμός της χώρας του, εμφύλιες συρράξεις συνοδευόμενες από μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Σε μια τέτοια περίπτωση, χορηγείται ατελώς στο άτομο από την κατά τόπο αρμόδια Αστυνομική Αρχή, ειδικό δελτίο παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ετήσιας διάρκειας. Για την ανανέωση του, ο αιτών θα πρέπει να υποβάλει σχετική αίτηση δεκαπέντε μέρες πριν από τη λήξη του, διαφορετικά οφείλει να αναχωρήσει από τη χώρα.

Επίσης, ειδική ρύθμιση συνιστά η χορήγηση προσωρινής άδειας παραμονής και εργασίας για λόγους ανθρωπιστικούς σε πρόσωπα που έχουν μολυνθεί από HIV ή άλλα λοιμώδη νοσήματα, εφ' όσον χρήζουν θεραπευτικής αγωγής και αυτή δεν μπορεί να χορηγηθεί στη χώρα προέλευσής τους. Τα πρόσωπα αυτά δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

2.5 Απέλαση πρόσφυγα

Στο άρθρο 32 της Σύμβασης της Γενεύης απαγορεύεται ρητά η απέλαση, επαναπροώθηση ή καθ' οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση πρόσφυγα σε έδαφος, όπου κινδυνεύει η ζωή ή ελευθερία του για λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση. Από την απόλυτη εφαρμογή του εν λόγω κανόνα προβλέπεται εξαίρεση για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, καθώς και τέλεσης σοβαρού ποινικού αδικήματος.

Εισάγεται ωστόσο ρητώς μια επιπλέον εγγύηση: Η πραγματοποίηση της απελάσεως κατόπιν αποφάσεως και διαδικασίας ειδικά προβλεπόμενης από το νόμο. Επίσης προβλέπεται δικαίωμα των εν λόγω προσφύγων να προσκομίσουν αποδείξεις περί της αθωότητάς τους, καθώς και δικαίωμα προσφυγής και παράστασης ενώπιον των αρμόδιων αρχών. Η θέση της τελευταίας εγγυήσεως, υπό την αίρεση επιτακτικών λόγων δημόσιας ασφάλειας, θεωρείται ατυχής και θα πρέπει να επιτρέπεται σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις.

Στη παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου προβλέπεται επιπλέον η χορήγηση προθεσμίας,

προκειμένου ο πρόσφυγας να επιδιώξει και να επιτύχει κανονική άδεια εισόδου σε άλλη χώρα. Προβλέπεται δε και η εφαρμογή στο διάστημα αυτό από τις συμβαλλόμενες χώρες μέτρων εσωτερικής τάξης, τα οποία για την περίπτωση κρίνονται αναγκαία.

2.6 Παύση και ανάκληση της ιδιότητας του πρόσφυγα

Στο άρθρο 1Γ προβλέπεται η παύση και η ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Οι ρήτρες παύσης ερμηνεύονται περιοριστικά. Καθώς δηλαδή συνδέονται στην ουσία με την κατάργηση του δικαιώματος, δεν χωρεί αναλογική εφαρμογή τους. Ως εκ τούτου, η ανάκληση της ιδιότητας του πρόσφυγα, όπως προβλέπεται στις σχετικές διατάξεις του Π.Δ. 61/1999,¹⁶ βρίσκεται σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και δεν μπορεί να παράγει έννομα αποτελέσματα. Υπενθυμίζουμε ότι η Σύμβαση αυτή με την κύρωσή της έχει υπερνομοθετική ισχύ και υπερισχύει έναντι οποιασδήποτε αντίθετης διάταξης νόμου.

Οι Συντάκτες του Π.Δ. 61/1999 θέλοντας να ρυθμίσουν ειδικότερα την απέλαση προσφύγων, εισήγαγαν με το άρθρο 6 μια διάταξη, η οποία στερείται οποιουδήποτε νομικού ερείσματος. Την άποψη αυτή επιβεβαίωσε η Ειδική Επιτροπή του άρθρου 3 του Π.Δ. 61/1999, όταν κληθεί να γνωμοδοτήσει επί προσφυγής κατά αποφάσεως - ανάκλησης με δικαιολογητική βάση το άρθρο 6 του Π.Δ. 61/1999¹⁷ και επιβεβαίωσε με σχετική απόφαση ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης.

Από την στιγμή όμως, που κάποιος θεωρηθεί και επισήμως πρόσφυγας, είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί τους νόμους της χώρας υποδοχής του, όπως ακριβώς και οι γηγενείς. Εκτός όμως από τις υποχρεώσεις που έχει απέναντι στη χώρα υποδοχής, παρέχονται σε αυτόν δικαιώματα έτσι ώστε να διευκολύνθει στο ξεκίνημα της νέας του ζωής.

---

¹⁶ Π.Δ. 61/1999 (ΦΕΚ 63, τ.Α')

¹⁷ Π.Δ. 61/1999 αρ.6 "Ανάκληση της απόφασης αναγνώρισης πρόσφυγα"

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

3.1 Το καθεστώς προστασίας του πρόσφυγα - Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

Η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα από τις κρατικές αρχές συνιστά πράξη διαπιστωτικού χαρακτήρα. Ο πρόσφυγας, εξερχόμενος των εδαφικών ορίων της χώρας του εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου δίωξης αναγόμενος σε λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή της ιδιότητας τους ως μέλος συγκεκριμένης ομάδας, καθίσταται υποκείμενο διεθνούς προστασίας.

Στη Σύμβαση του 1951 προβλέπονται οι γενικές αρχές που διέπουν το καθεστώς του πρόσφυγα. Κατοχυρώνονται ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα εντός της επικράτειας του κράτους ασύλου και ρυθμίζεται η σχέση του με τις διοικητικές αρχές του. Εκφράζεται δε η ευχή για την ένταξη του στο πλαίσιο της χώρας ασύλου με την πολιτογράφηση. Στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης, η χορήγηση πολιτικού ασύλου αναφέρεται και ρητώς από το Ν. 2452/1996 ως φυσική συνέπεια της αναγνώρισης της ιδιότητας του πρόσφυγα.

3.2 Ατομικά δικαιώματα

Τα ατομικά δικαιώματα, που κατοχυρώνονται υπέρ παντός φυσικού προσώπου που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια, ξεπερνούν κατά πολύ τον πήχη του ελάχιστου παρανομαστή, τον οποίο έχει θέσει η Σύμβαση της Γενεύης του 1951.

Στη Σύμβαση του 1951 προβλέπεται ρητώς ότι ο πρόσφυγας θα χαίρει ίσης μεταχείρισης «[...] άνευ διακρίσεως ως προς την φυλήν, την θρησκείαν και την χώρα της καταγωγής [...]». Η προστασία κατά παντός είδους διακρίσεων είναι πολύ ευρύτερη στην Ελλάδα, επί τη βάσει διατάξεων Διεθνών Συμβάσεων, που κατέχουν με την κύρωσή τους υπερνομοθετική ισχύ στη χώρα μας, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων, κ.α.

Η ελευθερία έκφρασης υπέρ κάθε προσώπου, σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, δεν περιορίζεται στη θρησκευτική ελευθερία που είναι και η μόνη ρητά κατοχυρωμένη στη Σύμβαση του 1951, αλλά επεκτείνεται συνήθως και στην ελευθερία πολιτικών

πεποιθήσεων. Ακόμη, η ελευθερία γνώμης και πληροφορίας κατοχυρώνεται υπέρ κάθε προσώπου εντός της ελληνικής επικράτειας. Ομοίως κατοχυρώνεται υπέρ κάθε προσώπου εντός ελληνικής επικράτειας το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια και το δικαίωμα στο απαραβίαστο της ιδιωτικής σφαίρας.

3.3 Κοινωνικά δικαιώματα

3.3.1 Το δικαίωμα του πρόσφυγα στην οικογενειακή ζωή - Οικογενειακή επανένωση πρόσφυγα

Αλλοδαπός, στον οποίο έχει αναγνωρισθεί η προσφυγική ιδιότητα, μπορεί, κατ' εφαρμογή της διατάξεως της παρ.1 εδάφ.γ' του άρθρου 1 του Ν.2452/1996,¹⁸ να ζητήσει στα πλαίσια της οικογενειακής συνένωσης την έλευση και εγκατάσταση κοντά του των μελών της οικογένειάς του. Για την εφαρμογή των διατάξεων της παρ.1 του άρθρου 7 του Π.Δ.61/1999¹⁹ ως μέλη της οικογένειας του πρόσφυγα, θεωρούνται ο / η σύζυγος αυτού, τα κάτω του 18ου έτους άγαμα τέκνα του / της, καθώς επίσης και οι γονείς αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά σύμφωνα με υπεύθυνη δήλωση του πρόσφυγα συννοικούσαν και συντηρούνταν από αυτόν πριν την άφιξή τους στη χώρα μας.

Η είσοδος και παραμονή στη χώρα μας των μελών οικογένειας πρόσφυγα επιτρέπεται, εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α. Τα προς έλευση μέλη της οικογένειας πρόκειται να διαμείνουν μαζί με τον πρόσφυγα.
- β. Ο πρόσφυγας αποδεικνύει από επίσημα στοιχεία ότι έχει πραγματοποιήσει εισόδημα ανειδίκευτου εργάτη που αντιστοιχεί στο ήμισυ τουλάχιστον των εργάσιμων ημερών για χρονικό διάστημα ενός έτους πριν από την υποβολή της αίτησης επανένωσης,
- γ. Τα προς έλευση μέλη της οικογένειας να κατέχουν κανονικό και ισχύον ταξιδιωτικό έγγραφο ως και ισχύουσα για το σκοπό αυτό Ελληνική Προξενική Θεώρηση εισόδου,
- δ. Η παρουσία των προς έλευση προσώπων στο Ελληνικό έδαφος να μη κρίνεται επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της χώρας,
- ε. Η συγγενική σχέση να προκύπτει από επίσημα έγγραφα.

Τα μέλη οικογένειας αναγνωρισμένου πρόσφυγα, που εισήλθαν κανονικά στο

¹⁸ Ν.2452/1996 παρ.1 εδαφ. γ' αρ.1 ΦΕΚ Α' 283/31.12.96

¹⁹ Π.Δ 61/1999 παρ.1 αρ.7 "Οικογενειακή συνένωση πρόσφυγα" ΦΕΚ 223, τ. Α'

ελληνικό έδαφος στα πλαίσια της οικογενειακής επανένωσης, εξομοιώνονται ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους με αυτά του ίδιου του πρόσφυγα, υποχρεούται δε, μέσα σε ένα μήνα από την άφιξη τους, να υποβάλουν αυτοπροσώπως ή σε περίπτωση που πρόκειται για ανηλίκους, δια του αιτούντος την έλευση τους αίτηση στην Υπηρεσία Αλλοδαπών του τόπου διαμονής τους για χορήγηση ατελώς αδειάς παραμονής.

Η άδεια παραμονής ακολουθεί, όσον αφορά τη διάρκεια ισχύος της και τις λοιπές προϋποθέσεις ανανέωσης ή ανάκλησης της, την τύχη της αδειάς παραμονής του πρόσφυγα από τον οποίο προσκλήθηκαν.

3.3.2 Δικαίωμα στην εργασία

Το δικαίωμα του πρόσφυγα στην εργασία κατοχυρώθηκε από το Π.Δ. 204/1994 και στη συνέχεια ρυθμίστηκε από το Π.Δ. 189/1998,²⁰ όπου κατοχυρώνεται και το δικαίωμα εργασίας των αιτούντων άσυλο. Με το Π.Δ. 189/1998 ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία χορήγησης άδειας εργασίας ή άλλης βοήθειας για επαγγελματική αποκατάσταση των αναγνωρισμένων από την πολιτεία προσφύγων, αιτούντων άσυλο και των προσωρινά διαμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους.

Για την έκδοση της άδειας εργασίας του πρόσφυγα, η οποία χορηγείται από τις κατά τόπον αρμόδιες υπηρεσίες Επιθεωρήσεως Εργασίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, δεν ακολουθείται η προβλεπόμενη για τους αλλοδαπούς διαδικασία της προέγκρισης, ενώ η χορηγούμενη άδεια δεν υπόκειται σε τέλη. Επίσης, προβλέπεται η χορήγηση άδειας άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος σε πρόσφυγα, ο οποίος πέραν των δικαιολογητικών που σχετίζονται με την ιδιότητά του, πρέπει να υποβάλλει αίτηση, παραστατικά και αποδεικτικά στοιχεία του κεφαλαίου που απαιτείται για επένδυση. Ακόμη, προβλέπεται ειδικά η δυνατότητα εγγραφής των αναγνωρισμένων προσφύγων σε μονάδες επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ και μάλιστα με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες.

Καθίσταται λοιπόν, προφανές εκ των ανωτέρω, ότι η κατοχύρωση σε εθνικό επίπεδο του δικαιώματος στην άσκηση της εργασίας του πρόσφυγα ξεπερνάει κατά πολύ τις προδιαγραφές της Σύμβασης του 1951. Επεκτείνει δε το δικαίωμα σε άδεια εργασίας και στους αιτούντες άσυλο και προσωρινά διαμένοντες για λόγους ανθρωπιστικούς, με

---

²⁰ Π.Δ 189/1998 “Προϋποθέσεις και διαδικασία παροχής άδειας εργασίας ή άλλης βοήθειας για επαγγελματική αποκατάσταση των αναγνωρισμένων από την πολιτεία ως προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των προσωρινά διαμενόντων για λόγους ανθρωπιστικούς”, ΦΕΚ 14-25.06.1998

ευνοϊκότερες προϋποθέσεις σε σχέση με τους εν γένει αλλοδαπούς.

Συγκεκριμένα, το Π.Δ. 189/1998, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, ρυθμίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις απασχόλησης των αιτούντων άσυλο, καθώς και των προσωρινά διαμενόντων για λόγους ανθρωπιστικούς, αναγνωρίζοντας την ανάγκη προσωρινής τουλάχιστον εργασίας τους, προς κάλυψη άμεσων βιοτικών αναγκών. Ειδικότερα, χορηγείται άδεια εργασίας στους αιτούντες άσυλο, καθώς και στους προσωρινά διαμένοντες για λόγους ανθρωπιστικούς, η οποία δεν υπόκειται σε τέλη, κατά ανάλογη διαδικασία με τη διαδικασία χορήγησης άδειας εργασίας στον πρόσφυγα. Οι όροι για τη χορήγηση αφορούν: α) την κατοχή των σχετικών με την ιδιότητά τους ως αιτούντων άσυλο δικαιολογητικών (δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού ή ειδικό δελτίο παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους), β) να έχει διερευνηθεί η αγορά εργασίας για το συγκεκριμένο επάγγελμα και να μην έχει εκδηλωθεί από ημεδαπό, πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αναγνωρισμένο πρόσφυγα.

3.3.3 Κοινωνικά επιδόματα

Παρ' ότι το άρθρο 23 της Σύμβασης του 1951²¹ προβλέπει την εξασφάλιση ίσης με τους πολίτες των κρατών - μελών μεταχείριση των προσφύγων ως προς τη δημόσια πρόνοια, η διάταξη αυτή δεν βρίσκει αυτόματη τουλάχιστον εφαρμογή στο πλαίσιο του ελληνικού προνοιακού συστήματος, ιδιαίτερα ως προς τα καλούμενα και «κοινωνικά επιδόματα» (οικογενειακά, μητρότητας, αναπηρίας, κ.α.).

Το ελληνικό προνοιακό σύστημα - φειδωλό ούτως ή άλλως στον τομέα των επιδομάτων - επιφυλάσσει τη χορήγηση των περισσότερων εξ' αυτών κατ' αρχήν υπέρ ελλήνων πολιτών, ομογενών ή κάποιων άλλων κατηγοριών αλλοδαπών. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια κάποια θετική εξέλιξη σε νομοθετικό και διοικητικό επίπεδο και αναμένεται η χορήγηση και στους πρόσφυγες των ως άνω επιδομάτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 της Σύμβασης του 1951.

3.3.4 Στέγαση

Ως προς τη στέγαση, η Σύμβαση του 1951 δεν κατοχυρώνει συγκεκριμένη υποχρέωση για τη στέγαση των προσφύγων. Περιορίζεται στη διασφάλιση της ίσης

---

²¹ Ν.Δ 3989/59 αρ.23 Κεφ 4 “Κοινωνική πρόνοια Συνδρομή υπό του δημοσίου”

μεταχείρισης του πρόσφυγα σε σχέση με τον αλλοδαπό εν γένει, στο πλαίσιο των εθνικών ρυθμίσεων που αφορούν την άσκηση του ως άνω δικαιώματος.

Το Π.Δ. 266/1999²² ρυθμίζει τη διοικητική υπαγωγή και λειτουργία του υφιστάμενου στο Λαύριο Αττικής Κέντρου Προσφύγων και την κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, αιτούντων άσυλο και παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους. Σκοπός του εν λόγω κέντρου είναι η παροχή φιλοξενίας στους αιτούντες άσυλο. Δεν προβλέπεται ωστόσο γενικότερο δικαίωμα του αιτούντος για φιλοξενία στους χώρους αυτούς. Ούτε η οδηγία 2003/9/ΕΚ²³ «σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη» καθιερώνει ρητή υποχρέωση των κρατών -μελών για τη διασφάλιση στέγασης.

3.3.5 Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη προσφύγων και αιτούντων άσυλο

Στο προαναφερθέν Π.Δ.266/1999 γίνεται λόγος για την κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους. Ειδικότερα, η ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη παρέχεται δωρεάν σε αλλοδαπούς που βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια με την προϋπόθεση ότι είναι ανασφάλιστοι και οικονομικά αδύναμοι και ανήκουν σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες:

1. Έχουν αναγνωρισθεί από τις αρμόδιες αρχές ως πρόσφυγες.
2. Έχουν υποβάλλει αίτηση για αναγνώριση προσφυγικής ιδιότητας η οποία βρίσκεται στο στάδιο της εξέτασης από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.
3. Έχει εγκριθεί η παραμονή τους για ανθρωπιστικούς λόγους ή έχει ταχθεί προθεσμία η οποία δεν έχει εκπνεύσει.

Έτσι, μόνο με το δελτίο ταυτότητας πρόσφυγα, το δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού και το ειδικό δελτίο παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους αλλοδαπού - ανάλογα με την περίπτωση - ο αλλοδαπός μπορεί να έχει ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η οποία περιλαμβάνει:

- α) εξέταση στα εξωτερικά ιατρεία των κρατικών νοσοκομείων, των κέντρων υγείας και των κρατικών περιφερειακών ιατρείων και διενέργεια παρακλινικών εξετάσεων, και νοσοκομειακή περίθαλψη,

²² Π.Δ 266/1999 “Διοικητική υπαγωγή και λειτουργία στο Λαύριο Αττικής Κέντρου προσφύγων και κοινωνικής προστασίας των αναγνωρισμένων προσφύγων”, ΦΕΚ 217-20.10.1999

²³ “Οδηγία 2003/9/ΕΚ του συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη”

β) παροχή φαρμάκων με συνταγή ιατρού υπηρετούντος στα προαναφερθέντα ιδρύματα, θεωρημένη από το Διευθυντή της κλινικής, καθώς και νοσοκομειακή περίθαλψη, η οποία περιλαμβάνει νοσηλεία σε κλίνη της Γ΄ θέσεως των κρατικών νοσοκομείων.

Εάν δεν υπάρχει κάποιο δελτίο άδειας παραμονής, μπορούν να απευθυνθούν στα δημόσια νοσοκομεία, μόνο στην περίπτωση που αντιμετωπίζει κάποιο έκτακτο και επείγον πρόβλημα υγείας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα νοσοκομεία παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες μέχρι την σταθεροποίηση της κατάστασης της υγείας του ασθενούς.

Στην περίπτωση που χρειαστεί περαιτέρω φαρμακευτική αγωγή, την προμηθεύονται δωρεάν από το φαρμακείο του νοσοκομείου στο οποίο εξετάστηκε, αφού ο γιατρός γράψει την συνταγή σε ειδικό συνταγολόγιο το οποίο μετά παραμένει στο νοσοκομείο.

Τέλος, εκτός από τα δημόσια νοσοκομεία, οι πρόσφυγες μπορούν να απευθύνονται και σε άλλους φορείς, ακόμη και χωρίς να διαθέτουν τα απαραίτητα χαρτιά. Τα προγράμματα των φορέων είναι στελεχωμένα με γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων, οι οποίοι μπορούν να εξετάσουν και να διαγνώσουν το πρόβλημα. Επίσης, παρέχουν δυνατότητα εξετάσεων καθώς και την χορήγηση φάρμακων σε ειδικές περιπτώσεις. Κάποιοι από τους σημαντικότερους φορείς είναι οι Γιατροί του Κόσμου, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα, οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί του Δ. Αθηναίων, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, το Ιατρικό Κέντρο Θυμάτων Βασανιστηρίων, κ.α. ενώ σημαντικό ρόλο παίζουν και οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Υπάρχουν αρκετοί φορείς και οργανώσεις στην Ελλάδα που ασχολούνται με την υποστήριξη και την ένταξη των προσφύγων σε αυτή. Πολλοί από αυτούς είναι κρατικοί φορείς, όπως το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.τ.λ, αλλά οι φορείς που ασχολούνται αποκλειστικά με τους πρόσφυγες είναι κατά κύριο λόγο μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ). Οι πιο χαρακτηριστικές από αυτές αναφέρονται στη συνέχεια.

4.1 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)

Ο ΔΟΜ ιδρύθηκε το 1951 και είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός προσανατολισμένος σε αποτελεσματικές δράσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων. Έχει στόχο του την προώθηση, της νόμιμης και με ανθρωπιστικούς όρους, μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω της κάλυψης των αναγκών των κυβερνήσεων των μεταναστών και των προσφύγων, με πολιτικές και προγράμματα σχετικά με την μετανάστευση. Ο ΔΟΜ προωθεί τις καλές πρακτικές και τη χρήση νέων τεχνολογιών για τη διευκόλυνση της νόμιμης και την μείωση της παράνομης μετανάστευσης. Βοηθάει τα άτομα εκείνα που επιθυμούν να εγκατασταθούν στο εξωτερικό, σε προσωρινή ή μόνιμη βάση. Ακόμα υποστηρίζει τα προγράμματα που έχουν δημιουργηθεί με σκοπό την ενσωμάτωση των προσφύγων στην χώρα υποδοχής. Παρέχει συμβουλευτική και υλοποιεί προγράμματα ιατρικής και δημόσιας υγείας, καθώς επίσης βοηθά τα θύματα εμπορίας ανθρώπων και υλοποιεί προγράμματα παροχής βοήθειας και αποκατάστασης μετά από έκτακτες ανάγκες

Τον Ιανουάριο του 2011, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη έθεσε σε εφαρμογή τη δεύτερη φάση του κοινοτικού προγράμματος επαναπατρισμού. Το πρόγραμμα καλύπτει την πλήρη ενημέρωση των αλλοδαπών για την προετοιμασία όσον αφορά στον εθελοντικό επαναπατρισμό, την κάλυψη στοιχειωδών αναγκών διαβίωσης μέχρι την αναχώρησή τους καθώς και κατά τις πρώτες ημέρες της επιστροφής στην πατρίδα τους.

Σημαντικό ρόλο παίζει ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, καθώς το πρώτο βήμα της διαδικασίας που ακολουθεί ο ενδιαφερόμενος είναι η εγγραφή του σε αυτόν. Για την ικανοποίηση του αιτήματος, σειρά προτεραιότητας έχουν οι υπήκοοι του Αφγανιστάν, Πακιστάν, Ιράκ, Μπαγκλαντές, Σουδάν, Αλγερία, Μαρόκο και Σομαλία. Εάν ο αλλοδαπός

δεν έχει έγγραφο ταυτοποίησης, λαμβάνει την απαραίτητη βοήθεια από τον ΔΟΜ για την έκδοση των ταξιδιωτικών του εγγράφων, ενώ πριν εγκαταλείψει την Ελλάδα λαμβάνει ως βοήθημα το ποσό των 300 ευρώ.

Οι ενδιαφερόμενοι πηγαίνουν στο αεροδρόμιο συνοδεία εκπροσώπου του ΔΟΜ και Της Ελληνικής Αστυνομίας και φτάνοντας στην πατρίδα τους, τους υποδέχεται άνθρωπος του ΔΟΜ. Στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει απευθείας πτήση για τη χώρα τους, υπάρχει στους ενδιαμέσους σταθμούς, για δική τους διευκόλυνση, εκπρόσωπος του ΔΟΜ.

Για την υλοποίηση της δράσης των εθελουσιών επιστροφών στο πλαίσιο της εφαρμογής του ετησίου προγράμματος 2009 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφής που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (75%) και την Ελλάδα (25%), το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη προκήρυξε με νέα πρόσκληση ενέργειες συνολικού προϋπολογισμού 800.000 ευρώ.

4.2 Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ)

Το ΕΣΠ ιδρύθηκε το 1989 και είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο, αναγνωρισμένο ως ειδικώς φιλανθρωπικό. Σκοπός του Σωματείου είναι η συμβολή στην επίλυση των προβλημάτων τόμων που ζητούν άσυλο στη χώρα μας και δικαιούνται αν αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες. Το ΕΣΠ συμπαρίσταται στους πρόσφυγες σε όλα τα στάδια της διαδικασίας εξέτασης ασύλου παρέχοντας και την αναγκαία νομική βοήθεια η οποία με το Δίκτυο των Εθελοντών Δικηγόρων επεκτείνεται σε όλη την Ελλάδα. Με τα προγράμματα του το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες έχει βοηθήσει ως τώρα περίπου 8.500 πρόσφυγες αναγνωρισμένους από τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης του 1951. Κοινωνικοί λειτουργοί, δικηγόροι και διοικητικά στελέχη υλοποιούν τα προγράμματα του ΕΣΠ, χωρίς τη συμβολή των οποίων η κατάσταση των προσφύγων θα ήταν τραγική. Παρέχει αρωγή στους πρόσφυγες έως ότου βρεθεί μόνιμη λύση του προβλήματος τους. Στηρίζει τις προσπάθειες αυτοβοήθειας των προσφύγων και συγχρόνως τους ενημερώνει σχετικά με τις υποχρεώσεις τους και τις δυνατότητες που τους παρέχονται στη χώρα μας σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο και την Ελληνική Νομοθεσία. Σχεδιάζει και εκτελεί προγράμματα απευθείας ή σε συνεργασία με άλλους φορείς, που παρέχουν στους πρόσφυγες:

- ψυχολογική και κοινωνική βοήθεια
- οικονομική ενίσχυση (τροφή, στέγαση, οικιακό εξοπλισμό κ.λ.π.)
- ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

- τοποθέτηση παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και κατασκηνώσεις
- επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση
- βοήθεια για εξεύρεση εργασίας
- επαγγελματικό προσανατολισμό
- διευκόλυνση της ένταξης και συμμετοχής τους στον κοινωνικό τους περίγυρο

Ακόμα παρέχει νομικές συμβουλές και νομική βοήθεια σε άτομα που ζητούν ή έχουν άσυλο στην Ελλάδα όταν δημιουργούνται καταστάσεις που σχετίζονται με την προσφυγική τους ιδιότητα και τα προβλήματα που προκαλεί. Τέλος προσφέρει ενημέρωση μέσα από συνέδρια, με σκοπό την πληροφόρηση του κοινού για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Τον Μάιο του 2011, διοργανώθηκε συνέδριο με θέμα: “Ρατσισμός-Ξενοφοβία-Ανεκτικότητα”, σε συνεργασία με την TNS ICAP²⁴ η οποία πραγματοποίησε πανελλαδική έρευνα, με σκοπό να διαπιστωθεί κατά πόσο οι Έλληνες αποδέχονται την συμβίωση με αλλοεθνείς. Η έρευνα έγινε σε αντιπροσωπευτικό πανελλαδικό δείγμα 500 ανδρών και γυναικών άνω των 18 ετών. Τα αποτελέσματα της έρευνας τα οποία αντιπροσωπεύουν την σημερινή κοινωνία καταλήγουν σε ένα σημαντικό ανησυχητικό συμπέρασμα: Ότι στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία οι ξενοφοβικές και ρατσιστικές αντιλήψεις είναι αρκετά διαδεδομένες, ενώ παράλληλα οι Έλληνες είναι λιγότερο ανεκτικοί στην διαφορετικότητα από όσο θέλουν να πιστεύουν. Πιο συγκεκριμένα:

Οι Έλληνες στην συντριπτική τους πλειοψηφία (90%) ότι οι ίδιοι είναι φιλόξενοι και ανεκτικοί ως προς τη διαφορετικότητα των ανθρώπων. Συγχρόνως, ένα σημαντικό ποσοστό (59%) πιστεύει ότι το ελληνικό έθνος είναι, σε σχέση με τα άλλα έθνη, ανώτερο σε πολλά σημεία. Συγκεκριμένα 4 στους 10 (39%) συμφωνούν ότι είναι προτιμότερο η κάθε κοινωνική, θρησκευτική, φυλετική και εθνική ομάδα να συναναστρέφεται τους ομοίους της. Οι 6 στους 10 (59%) πιστεύουν ότι θα ήταν καλύτερο να μην ερχόντουσαν στην Ελλάδα αλλοδαποί από χώρες λιγότερο ανεπτυγμένες όπως η Αλβανία, το Πακιστάν, κ.λ.π. Τέλος οι 3 στους 4 (76%) δεν θα ήθελαν να είχαν ως γείτονες ανθρώπους που ανήκουν σε διαφορετική φυλή ή διαφορετική κοινωνική, θρησκευτική ή εθνική ομάδα, μεταξύ των οποίων άτομα που πίνουν πολύ (63%), πρώην ναρκομανείς (38%), ομοφυλόφιλους (33%), άτομα που πάσχουν από AIDS (33%), Μουσουλμάνους (29%), Εβραίους (26%), μετανάστες από την Αν.Ευρώπη (25%), άτομα από άλλη φυλή (π.χ

²⁴ Έρευνα TNS ICAP, Πόσο ρατσιστές είναι οι Έλληνες; 1/8/11 <http://novazora.gr>

εγχρωμους) (25%) και Αμερικάνους (17%). Κατά μέσο όρο των ερωτηθέντων δεν θα ήθελαν να έχουν ως γείτονες 4 από τις παραπάνω 9 ομάδες ανθρώπων.

Συνεπώς, κρίνοντας με βάση τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της έρευνας και όχι μεμονωμένα περιστατικά, είναι σαφές ότι η ελληνική κοινωνία πρέπει να διανύσει μία σημαντική απόσταση προκειμένου να κατακτήσει την “ανεκτικότητα” και τη “φιλοξενία” που σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο ισχυρίζεται ότι τη διακρίνει.

4.3 Κοινωνική Υπηρεσία Προσφύγων

Η Κοινωνική Υπηρεσία Προσφύγων έχει σκοπό να διευκολύνει την ανεξαρτητοποίηση και ένταξη των αιτούντων άσυλο προσφύγων και όσων έχουν γίνει δεκτοί με Ανθρωπιστικό Καθεστώς. Σύμφωνα με τις ανάγκες του εξυπηρετούμενου πληθυσμού, διαμορφώνονται ανάλογα οι δραστηριότητες των Κοινωνικών Λειτουργιών με στόχο τη συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Για την καλύτερη λειτουργία, έχει διαιρεθεί σε τέσσερα τμήματα: την κεντρική κοινωνική υπηρεσία, το γραφείο υποδοχής νεοαφιχθέντων, το γραφείο εύρεσης εργασίας και το διαπολιτισμικό κέντρο προώθησης της ένταξης «ΠΥΞΙΔΑ».

Η Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία παρέχει συμβουλευτική και πληροφόρηση, παρεμβαίνει σε φορείς και Υπηρεσίες προς όφελος των εξυπηρετούμενων (παραπομπές για θέματα εκπαίδευσης, υγείας, επαγγελματικής κατάρτισης) και συντονίζει όλα τα επιμέρους προγράμματα και υπηρεσίες που παρέχονται στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο που επισκέπτονται το ΕΣΠ, με στόχο τη συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

Το Γραφείο Υποδοχής Νεοαφιχθέντων εστιάζει κυρίως στην εξασφάλιση στέγασης σε Κέντρα Υποδοχής και στην προσωρινή στέγαση σε ξενοδοχεία, των προσφύγων, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πολιτικής.

Τα Γραφεία Εύρεσης Εργασίας, έχουν ως στόχο την προώθηση του προσφυγικού πληθυσμού στην έρευνα εργασίας και τελικά στην απασχόληση.

Τέλος το Διαπολιτισμικό Κέντρο (Πυξίδα), διευκολύνει την διαδικασία ένταξης των προσφύγων, παρέχοντας συμβουλευτική στήριξη και αναπτύσσοντας εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες όπως εκμάθηση ελληνικής γλώσσας, υποστηρικτική

διδασκαλία, σύσταση και λειτουργία ομάδων θεάτρου, χορού, πολιτιστικών δραστηριοτήτων κ.τ.λ.

Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του τμήματος της Κοινωνικής Υπηρεσίας, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν τόσο σε ελληνικά όσο και σε ευρωπαϊκά διακρατικά προγράμματα που στόχο έχουν την συμβολή στην ένταξη των προσφύγων στην τοπική κοινωνία. Παράλληλα αναπτύσσονται δραστηριότητες και προγράμματα με την συμβολή εθελοντών.

4.4 Ύπατη Αρμοστεία Προσφύγων (ΥΑΠ)

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για του Πρόσφυγες (UNHCR) έχει αναλάβει από τα Ηνωμένα Έθνη την εντολή να καθοδηγεί και να συντονίζει την δράση για την προστασία των προσφύγων παγκοσμίως και για την επίλυση των προβλημάτων τους.

Ο κύριος σκοπός της Ύπατης Αρμοστείας είναι η εξασφάλιση των δικαιωμάτων και της ευημερίας των προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία αγωνίζεται για να εξασφαλίζει ότι όλοι μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο και να βρουν ασφαλές καταφύγιο σε κάποια άλλη χώρα, καθώς και να επιστρέψουν εθελοντικά στην πατρίδα τους. Παράλληλα με βοήθεια προς τους πρόσφυγες για να επιστρέψουν στην χώρα τους ή να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα, η Ύπατη Αρμοστεία αναζητεί επίσης και μόνιμες λύσεις στο δράμα τους.

Οι προσπάθειες της, ορίζονται από το Καταστατικό του Οργανισμού και έχουν ως γνώμονα την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 που σχετίζεται με το καθεστώς των Προσφύγων και το αντίστοιχο Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967.²⁵ Η διεθνής προσφυγική νομοθεσία παρέχει ένα θεμελιώδες πλαίσιο αρχών για τις ανθρωπιστικές δραστηριότητες της Ύπατης Αρμοστείας. Προσφέρει προστασία και βοήθεια σε πρόσφυγες χωρίς διακρίσεις, με βάση τις ανάγκες τους και ανεξάρτητα από την φυλή, την θρησκεία, τις πολιτικές τους πεποιθήσεις ή το φύλο τους.

Σε όλες τις δραστηριότητες της η Ύπατη Αρμοστεία προσέχει ιδιαίτερα τις ανάγκες των παιδιών και επιδιώκει την προώθηση ίσων δικαιωμάτων για τις γυναίκες και τα κορίτσια. Στις προσπάθειές της να προστατεύσει τους πρόσφυγες και να προωθήσει λύσεις

---

²⁵ "Πρωτόκολλο σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων της 31ης Ιανουαρίου 1967"

για τα προβλήματά τους, συνεργάζεται με κυβερνήσεις, περιφερειακούς οργανισμούς, διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Τον Ιούνιο του 2011 σε συνέντευξη τύπου που έδωσε η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες, με θέμα: “η κατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα-Διαπιστώσεις και προτάσεις της Ύπατης Αρμοστείας”²⁶, αποκαλύπτει στοιχεία για την ρατσιστική βία στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι το τελευταίο διάστημα παρατηρείται μία επικίνδυνη έξαρση φαινομένων ρατσιστικής βίας που στρέφονται αδιάκριτα κατά των αλλοδαπών είτε είναι μετανάστες νόμιμοι ή μη, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, οικογένειες και ανήλικοι. Τα περιστατικά σημειώνονται κυρίως σε περιοχές της πρωτεύουσας τρομοκρατώντας ακόμα και Έλληνες πολίτες οι οποίοι διαφωνούν με τις πράξεις τους. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά: *“Τα γεγονότα αυτά δεν αποτελούν μόνο κατάφωρη παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα, αλλά απειλούν το ίδιο το κράτος δικαίου και τη δημοκρατική ομαλότητα”*²⁷.

4.5 Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών

Το Δίκτυο δημιουργήθηκε στις 18 Μαρτίου του 1995 με πρωτοβουλία του Δικτύου για τα Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα. Την περίοδο αυτή ξεκίνησε η μαζική μετανάστευση προς την Ελλάδα, κυρίως από τις Βαλκανικές χώρες.

Στόχος του Δικτύου αυτού είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας πάνω στα προβλήματα των μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα. Επίσης η ανάδειξη των πολιτικών παραμέτρων του προσφυγικού και του μεταναστευτικού ζητήματος, η υπεράσπιση του πολιτικού ασύλου και των δικαιωμάτων των μεταναστών και η παρέμβαση σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο και την οργάνωση δομών αλληλεγγύης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αλληλεγγύη που παρείχε σε Αφγανό πρόσφυγα τον Νοέμβριο του 2010.²⁸ Πρόκειται για τον Τζαν Αλί Μερσάι, ο οποίος τα τελευταία τρία χρόνια μένει στην Ελλάδα με την γυναίκα του και με τα τέσσερα από τα πέντε του παιδιά. Ενώ είχε προσπαθήσει επανειλημμένα, δεν είχε κατορθώσει να παραδώσει στην αρμόδια

²⁶ Συνέντευξη Υπάτης Αρμοστείας, “ Παγκόσμια ημέρα προσφύγων 2011: Η κατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα”, 16 Ιουνίου 2011 www.unhcr.gr

²⁷ Συνέντευξη Υπάτης Αρμοστείας, “ Παγκόσμια ημέρα προσφύγων 2011: Η κατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα”, 16 Ιουνίου 2011 www.unhcr.gr

²⁸ “ Ξυλοδαρμός Αφγανού από αστυνομικούς”, Αθήνα 18/11/2010 www.rodiki.gr

υπηρεσία την αίτηση του γιά να πάρει άσυλο. Δούλευε παράνομα σε ένα πολυκατάστημα στο Περιστερί ώστε να βγάξει τα προς το ζην, όταν μια μέρα εξαιτίας μιας παρεξήγησης με έναν πελάτη μεταφέρθηκε στο Α.Τ Περιστερίου. Σύμφωνα με μαρτυρίες του αρχικά τέσσερις αστυνομικοί και στην συνέχεια άλλοι δύο, τον χτυπούσαν επί δύο ώρες σε όλο του το σώμα, μέχρις ότου έχασε τις αισθήσεις του. Στην συνέχεια τον άφησαν ελεύθερο και την επόμενη μέρα μεταφέρθηκε εσπευμένα στο νοσοκομείο «Ευαγγελισμός», όπου υποβλήθηκε σε πλήρη ιατρικό έλεγχο και το ίδιο βράδυ του έδωσαν εξιτήριο. Όπως καταγγέλει, δεν έχει διαπράξει καμία παράνομη πράξη και οι αστυνομικοί δεν είχαν τίποτα να του προσάψουν, έτσι δικαιολογεί και το ό,τι μετά την κακοποίηση τον άφησαν να φύγει. Το Δίκτυο μαζί με άλλες οργανώσεις κατήγγυλαν το συμβάν και απαίτησαν την πλήρη διαλεύκανση της υπόθεσης και την παραδειγματική τιμωρία των υπεύθυνων αστυνομικών οργάνων. Επίσης απαίτησαν να δοθεί άσυλο στον Αφγανό πρόσφυγα. Με αφορμή του περιστατικού, ζήτησαν την επανεκκίνηση της διαδικασίας παραλαβής αιτημάτων ασύλου, που είχε παγώσει επί μήνες και την αποσύνδεση του ασύλου από τη δικαιοδοσία της αστυνομίας.

Από την πρώτη στιγμή το Δίκτυο πρωτοστάτησε στις κινητοποιήσεις και η καμπάνια για τη νομιμοποίηση αποτέλεσε κεντρικό άξονα της δράσης του. Οι θέσεις του συνέλαβαν καθοριστικά στη διαμόρφωση πολιτικών θέσεων εκ μέρους πολιτικών, συνδικαλιστικών και κοινωνικών οργανώσεων, με βασικό πολιτικό αίτημα τη νομιμοποίηση όλων των μεταναστών και το πολιτικό άσυλο. Με τη δραστηριοποίηση του Δικτύου δημιουργήθηκε, το 1997, το Στέκι των Μεταναστών. Αποτελεί χώρο που ενθαρρύνει την ουσιαστική γνωριμία και την καλλιέργεια δεσμών μεταξύ ελλήνων και μεταναστών, καθώς επίσης προσφέρει σε πρόσφυγες και μετανάστες πολιτιστικές και εκαιδευτικές δραστηριότητες (εκμάθηση ελληνικής γλώσσας, χορού, μουσικής).

Τα τελευταία χρόνια στο Δίκτυο λειτουργούν τέσσερις θεματικές ομάδες, για το καθεστώς των συνόρων και τα στρατόπεδα κράτησης μεταναστών, για τους πρόσφυγες και το πολιτικό άσυλο, για τη γυναικεία μετανάστευση και για τα θέματα της νομιμοποίησης και κοινωνικής εξίσωσης. Μέσα στους στόχους του, είναι με το πέρασμα των χρόνων να δημιουργήσει καμπάνιες για το θέμα των πολιτικών δικαιωμάτων αλλά και για τη δεύτερη γενιά μεταναστών/ριων.

4.6 Κέντρο Αλλοδαπών Πολιτικών Προσφύγων στο Λαύριο

Το Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών Λαυρίου λειτουργεί από το 1949, με πολιτικούς πρόσφυγες και είναι το μόνο κρατικό κέντρο της χώρας. Τη διαχείριση του Κέντρου έχει αναλάβει ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. Βασική του αποστολή είναι η φιλοξενία ατόμων που διώκονται για τις πεποιθήσεις τους στην χώρα προέλευσης τους. Η φιλοξενία προσφέρεται για όσο χρόνο είναι υπό διερεύνηση το αίτημα τους για χορήγηση πολιτικού ασύλου, μια διαδικασία που άρχεται με την υποβολή της σχετικής αίτησης και που διαρκεί συνήθως 1,5-2 χρόνια.

Το Κέντρο καλύπτει την ανάγκη στέγασης, φαγητού, ιματισμού και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης τα οποία διανέμονται σε όλα τα μέλη μία φορά το μήνα. Επίσης λειτουργούν τμήματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας για τα παιδιά και τμήματα άθλησης για παιδιά και ενηλίκους.

Όμως το Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών Λαυρίου έχει αρκετές ελλείψεις. Αποκορύφωμα αυτού ήταν η κατάληψη που πραγματοποίησαν οι διαμένοντες στο Κέντρο, τον Οκτώβριο του 2010, διαμαρτυρόμενοι για τις δυσχερείς συνθήκες διαβίωσης τους. Από τα 270 άτομα που συμμετείχαν στην κατάληψη, τα 53 ήταν παιδιά. Όπως δήλωσε χαρακτηριστικά η Ελευθερία Ψυχογιού, μέλος της Νεολαίας ενάντια στο Ρατσισμό στην Ευρώπη, *“ Οι συνθήκες διαβίωσης τους είναι πραγματικά απαράδεκτες. Τα παιδιά κινδυνεύουν από τη πείνα και τη βρώμα”*²⁹ Η ολοκληρωμένη ιατρική περίθαλψη είναι ένα από τα σημαντικά αιτήματα των προσφύγων, καθώς πολλοί από αυτούς πρέπει να ακολουθούν συγκεκριμένη φαρμακευτική αγωγή. Δήλωσε επίσης ότι: *“ Βρέφη μερικών μηνών στερούνται εδώ και καιρό ακόμα και το γάλα, ενώ υπάρχουν ασθενείς με χρόνιες παθήσεις, όπως ζάχαρο και καρδιά, οι οποίοι δεν λαμβάνουν τα αναγκαία ιατρικά σκευάσματα”*. Πέρα από τις ελλείψεις που υπάρχουν όσον αφορά τη σίτηση και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στο κτήριο της στέγασης υπάρχουν σοβαρές φθορές οι οποίες χρήζουν άμεσα επισκευής, καθώς η υγρασία επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία και επίσης οι διαμένοντες στο Κέντρο κινδυνεύουν να τραυματιστούν από τους μισογκρεμισμένους τοίχους. Το 2005 η έκθεση της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής, έκρινε το κτήριο ακατάλληλο και από τότε έγιναν επισκευές μόνο στην Γ' πτέρυγα αμελώντας την Α' και την Β'. Βασικό αίτημα όλων των διαμαρτυρόμενων ήταν η αναγνώριση όσων διαμένουν στο Κέντρο ως πολιτικοί πρόσφυγες καθώς επίσης και η

²⁹ “Και οι πρόσφυγες στα σκουπίδια, μαζί με τα γεροντάκια”, Πέμπτη 28 Οκτωβρίου 2010 <http://touaregtispolis.blogspot.com>

επισκευή των κτηρίων Α' και Β', η χορήγηση φαγητού χωρίς περικοπές στη σίτιση και τέλος η παροχή ειδών καθαριότητας και ηλεκτρικών συσκευών, ανάλογα με τις ανάγκες τους, κάθε μήνα.

4.7 Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων

Το Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, ιδρύθηκε το 1989 και έχει ως στόχο την αποκατάσταση των θυμάτων βασανιστηρίων, καθώς και τη γενικότερη πρόληψη των βασανιστηρίων. Είναι η μοναδική μη κυβερνητική οργάνωση στην Ελλάδα που ασχολείται με πρόσφυγες που έχουν υποστεί βασανιστήρια. Συνεργάζεται με όλες τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποκατάστασης προσφύγων στην Ελλάδα.

Προσφέρει υπηρεσίες σε θύματα βασανιστηρίων, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες όπως έκδοση πραγματογνωμοσύνης βασανισμού, παροχή ιατρικών υπηρεσιών, ψυχολογική υποστήριξη στα θύματα βασανιστηρίων και τις οικογένειές τους, αλλά και στους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, όταν το αιτηθούν. Τέλος παρέχει νομική στήριξη και εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Τα περιστατικά που έχουν απασχολήσει το Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Κακομεταχείρισης είναι άτομα που έχουν αιτηθεί πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα, γιατί στη χώρα καταγωγής τους διώκονται για πολιτικούς, θρησκευτικούς, εθνικούς ή κοινωνικούς λόγους, ή έχουν αναγνωρισθεί ως πρόσφυγες από την Ελληνική Κυβέρνηση. Η πλειοψηφία των περιστατικών προέρχονται από το Αφγανιστάν, το Ιράν, καθώς και από αφρικανικές χώρες. Σημαντικός είναι και ο αριθμός των Κούρδων αιτούντων άσυλο με χώρες προέλευσης την Τουρκία και το Ιράκ.

Χαρακτηριστική ήταν η συμμετοχή του Κέντρου, όταν τον Οκτώβριο του 2007 μαζί με την Επιτροπή Αλληλεγγύης για τους Πρόσφυγες της Χίου και την Γερμανική ΜΚΟ «ProAsyl» κατήγγειλαν το Λιμενικό Σώμα Χίου, για τα βασανιστήρια λαθρομεταναστών που έρχονταν στην Ελλάδα μέσω της Τουρκίας.

Με αφορμή το περιστατικό της Χίου, παρουσιάστηκε στις Βρυξέλλες έκθεση με

τίτλο «η αλήθεια είναι πικρή αλλά πρέπει να ειπωθεί».³⁰ Ο τίτλος της είναι εμπνευσμένος από σύνθημα που είχε γράψει στον τοίχο του κελιού του ένας πρόσφυγας κρατούμενος. Σύμφωνα με την έκθεση, εκτιμάται ότι η Ελλάδα παραβιάζει κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα και καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τις κυβερνήσεις των χωρών-μελών της Ε.Ε., να μην αποδέχονται πλέον τις πρακτικές των Ελλήνων συνοροφυλάκων και του Λιμενικού Σώματος.

Το ειδησεογραφικό πρακτορείο Associated Press επικοινωνήσε με το Υπουργείο Εσωτερικών της Ελλάδος, το οποίο δεν προέβη σε κάποιο σχόλιο. Οι ελληνικές αρχές αρνούνται τις κατηγορίες περί κακομεταχείρισης των προσφύγων και αναφέρουν ότι επί της ουσίας πρόκειται για φτωχούς παράνομους μετανάστες από την Μέση Ανατολή και τη νότια Ασία, οι οποίοι αναζητούν εργασία και μια καλύτερη ζωή στην ΕΕ. «Τα κράτη μέλη της ΕΕ νίπτουν τας χείρας τους την ώρα που στα σύνορα της Ευρώπης εκτυλίσσονται ανθρωπιστικές τραγωδίες, γεγονός που αποδεικνύει την ολοένα και μικρότερη δέσμευση της ΕΕ να εγγυηθεί έστω τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα», δήλωσε ο Καρλ Κοπ μέλος της γερμανικής οργάνωσης «Pro Asyl».³¹

Όπως είδαμε και παραπάνω οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κάνουν ότι είναι δυνατόν ώστε να προσφέρουν στους αιτούντες άσυλο, στους πρόσφυγες και γενικότερα σε όσους μετανάστες έρχονται στην Ελλάδα και χρήζουν βοήθεια, καταρχάς τις πρώτες ανάγκες διαβίωσης και στην συνέχεια να καλύψουν άλλες ανάγκες που αφορούν την προστασία τους και την ψυχολογική τους υποστήριξη. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι επιδιώκουν σκοπούς μη κερδοσκοπικούς, που αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση του γενικότερου συμφέροντος χωρίς ιδιοτέλειες και κυρίως χωρίς ίδια οφέλη των μελών των οργανώσεων αυτών. Αποτελούν επομένως σημαντικό παράγοντα για την λειτουργία της Ελλάδας απέναντι στις υποχρεώσεις που έχει ως κράτος-μέλος της Σύμβασης. Όμως εξαιτίας του ότι δεν υπάρχουν επαρκείς πόροι καθώς επίσης και ότι η πρόσβαση στις υπηρεσίες τους έξω από την Αθήνα είναι περιορισμένη, δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν πολλές φορές στο έργο τους. Παρόλ'αυτά όμως συνεχίζουν να μάχονται για τα δικαιώματα των προσφύγων και για να προσφέρουν σ'αυτούς μια καλύτερη ζωή.

---

³⁰ Έκθεση PRO ASYL, “Η έκθεση της PRO ASYL και Ελλήνων δικηγόρων για τα βασανιστήρια προσφύγων” Τετάρτη 31 Οκτωβρίου 2007 <http://yregreece.blogspot.com>

³¹ “ πινκ-πονκ στο Αιγαίο.....” <http://www.slideshare.net>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

5.1 Η Ελλάδα και οι Διεθνείς Συμβάσεις

Όλες οι ενέργειες που προαναφέρθηκαν, είναι αποτέλεσμα της ευαισθησίας του ελληνικού κράτους απέναντι στους πρόσφυγες. Η Ελλάδα ως μέλος της ευρύτερης Κοινωνίας των Εθνών, έχει προσέλθει σε πολυάριθμες Διεθνείς Συμφωνίες και Συμβάσεις. Όπως προαναφέρθηκε, η Ελλάδα μαζί με άλλες 141 χώρες έχει ενταχθεί στη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης του 1951 (ημερομηνία επικύρωσης από την Ελλάδα: 5 Απριλίου 1960) και με άλλες 138 χώρες στο Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης το 1967 (ημερομηνία προσχώρησης της Ελλάδας: 7 Αυγούστου 1968).

Εκτός από τον ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα, στη Σύμβαση του 1951 αναφέρονται και οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των προσφύγων σε σχέση με τη χώρα ασύλου του. Πιο συγκεκριμένα, κάθε πρόσφυγας έχει υποχρέωση προς τη χώρα, η οποία του παρέχει άσυλο, να συμμορφώνεται τόσο ως προς τους νόμους και τους κανονισμούς της, όσο και ως προς τα μέτρα που έχουν παρθεί για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης.

Πολλά είναι τα δικαιώματα του πρόσφυγα και οι υποχρεώσεις των Συμβαλλόμενων Κρατών, που προκύπτουν από τη Σύμβαση του 1951.

Τα Συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να εξασφαλίζουν τις παροχές που ορίζει η Σύμβαση στους πρόσφυγες, χωρίς να κάνουν διακρίσεις, και να τους αντιμετωπίζουν ευνοϊκά. Η μεταχείριση των προσφύγων θα πρέπει να είναι ίδια με αυτή των αλλοδαπών, με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου οι παροχές είναι ευνοϊκότερες για τους ίδιους. Επιπλέον, μετά από περίοδο τρίμηνης διαμονής, όλοι οι πρόσφυγες θα πρέπει να τύχουν εξαίρεση από την νομική ανταπόδοση προς το κράτος.

Μέτρα αποκλεισμού και υπεξαίρεσης δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται στους πρόσφυγες, καθώς είναι επίσημα υπήκοοι του δηλωθέντος κράτους. Σε περίπτωση πολέμου ή άλλων σοβαρών περιστάσεων, το Συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να πάρει τα αναγκαία, κατά τη κρίση του, προσωρινά μέτρα εθνικής ασφάλειας, απέναντι στους πρόσφυγες για λόγους εθνικής ασφάλειας.

Δεν επιτρέπεται να αποβληθεί, απελαθεί ή επαναπροωθηθεί με οποιοδήποτε τρόπο και για οποιοδήποτε λόγο ένας πρόσφυγας. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις όπου θεωρείται απειλή για την εθνική ασφάλεια της χώρας ή έχει καταδικαστεί για ένα ιδιαίτερος σοβαρό έγκλημα και συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία της χώρας αυτής

Βάσει της Σύμβασης, η προσωπική κατάσταση ενός πρόσφυγα θα πρέπει να καθορίζεται από το νόμο της χώρας διαμονής του ή της χώρας κατοικίας του. Δικαιώματα, όπως αυτά που έχουν σχέση με το γάμο, τα οποία έχουν αποκτηθεί από τον πρόσφυγα νωρίτερα θα πρέπει να γίνονται σεβαστά.

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καλούνται να συμφωνήσουν σε μια όσο το δυνατό πιο ευνοϊκή μεταχείριση σε ότι αφορά τα αποκτήματα κινητής, ακίνητης και βιομηχανικής περιουσίας, καθώς και την προστασία για εφευρέσεις, κατασκευές ή μοντέλα, σήματα κατατεθέν, «επωνυμίες» καθώς και τα ίδια δικαιώματα σε λογοτεχνικά, καλλιτεχνικά και επιστημονικά πονήματα.

Ένας πρόσφυγας θα πρέπει να έχει ελεύθερη πρόσβαση στα δικαστήρια και την δικαιοσύνη, συμπεριλαμβάνοντας τη νομική βοήθεια και εξαίρεση από τον κίνδυνο καταβολής εγγυοδοσίας.

Όσον αφορά την αμοιβόμενη απασχόληση, οι πρόσφυγες θα πρέπει να έχουν ευνοϊκή αντιμετώπιση, ενώ περιοριστικά μέτρα για την προστασία της εθνικής αγοράς εργασίας δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται σε αυτούς.

Οι πρόσφυγες μπορούν να εμπλακούν με δικό τους λογαριασμό στην γεωργία, τη βιομηχανία, τη χειροτεχνία, το εμπόριο, στο να ιδρύσουν εμπορικές και βιομηχανικές εταιρίες καθώς επίσης αν επιθυμούν να εξασκήσουν ένα ελεύθερο επάγγελμα. Ακόμα ευνοϊκή μεταχείριση θα πρέπει να έχουν σε σχέση με μη πολιτικούς και μη κερδοσκοπικούς συνεταιρισμούς καθώς και από τις εμπορικές ενώσεις.

Δεν θα πρέπει να καθορίζονται στους πρόσφυγες χρεώσεις και φόρους κάθε τύπου διαφορετικές από τους υπόλοιπους πολίτες. Επίσης πρέπει να επιτρεπτεί στους πρόσφυγες να μεταφέρουν αγαθά, τα οποία έφεραν αρχικά στην περιοχή τους, σε μια άλλη χώρα όπου έχουν οδηγηθεί για μετεγκατάσταση.

Ευνοϊκή αντιμετώπιση συναντάμε και στην εκπαίδευση και συγκεκριμένα την πρόσβαση σε σπουδές, την αναγνώριση ξένων σχολικών πτυχίων, διπλωμάτων και βαθμών, την απαλλαγή από δίδακτρα και χρεώσεις και απονομή υποτροφιών.

Σε ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης σύμφωνα με τους νόμους και κανονισμούς της χώρας διαμονής, ενδέχεται να προβλέπουν ειδικές διευθετήσεις για τα πλεονεκτήματα ή μερίδιο των πλεονεκτημάτων, τα οποία καλύπτονται εξ' ολοκλήρου μέσω του δημόσιου χρήματος, και αφορούν επιδόματα που δίδονται σε άτομα τα οποία δεν εκπληρώνουν τη συνεισφορά. Δικαιούνται ακόμα και αποζημίωση για το θάνατο ενός πρόσφυγα, καταλήγοντας από εργατικό ατύχημα ή από επαγγελματική ασθένεια.

Η αρχή ή οι άλλες αρχές θα πρέπει να διαβιβάζουν ή να μεσολαβήσουν ώστε να

εκδώσουν έγγραφα και πιστοποιητικά στους πρόσφυγες όπως ταξιδιωτικά έγγραφα, πιστοποιητικό ταυτότητας και βίζα εισόδου, εξόδου ή διέλευσης.

Τα Συμβαλλόμενα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συνεργαστούν με τις υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών ώστε να τις ενημερώνουν σχετικά με πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία που αφορούν την κατάσταση των προσφύγων, την εφαρμογή της Σύμβασης και με μελλοντικά σχέδια που αφορούν τους πρόσφυγες.

5.2 Δικαιώματα του παιδιού

Στην παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τα Ηνωμένα Έθνη διακήρυξαν επίσης ότι τα παιδιά δικαιούνται ειδική βοήθεια και υποστήριξη και ότι η οικογένεια ως θεμελιώδης μονάδα της κοινωνίας είναι το φυσικό περιβάλλον για την ανάπτυξη και ευημερία όλων των μελών της και ιδιαίτερα των παιδιών. Έτσι, αναγνωρίζεται ότι το παιδί, για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, πρέπει να μεγαλώνει μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σ' ένα κλίμα αγάπης και κατανόησης. Είναι σημαντικό να προετοιμαστεί πλήρως το παιδί για να ζήσει μια ατομική ζωή στην κοινωνία και να ανατραφεί μέσα στο πνεύμα των ιδανικών που διακηρύσσονται στον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Ακόμη, όπως αναφέρεται στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού, λήφθηκε υπόψη ότι το παιδί λόγω της φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας χρειάζεται ειδική προστασία και μέριμνα, συμπεριλαμβανομένης και της νομικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά τη γέννηση του.

5.3 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Ανάμεσα στα 54 άρθρα για τα δικαιώματα του παιδιού, υπάρχει το άρθρο 22 που αναφέρεται στα δικαιώματα του παιδιού πρόσφυγα.³² Σύμφωνα με το άρθρο, ένα παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας, δικαιούται να χαίρει την κατάλληλη προστασία και ανθρωπιστική βοήθεια, που θα του επιτρέψει να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζει η παρούσα

---

³² Ν.2101 αρ.22 “Δικαιώματα παιδιών-παιδιά πρόσφυγες” ΦΕΚ 192/02.12.1992

σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Σκοπός των συμβαλλόμενων κρατών, όπως θα δούμε και παρακάτω, είναι μέσω της συνεργασίας τους με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και με άλλους οργανισμούς που συνεργάζονται με αυτόν, να προστατέψουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση, να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένεια του.

Η σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, είναι ο πρώτος παγκόσμιος δεσμευτικός νομικά δεσμευτικός κώδικας για τα δικαιώματα που όλα τα παιδιά πρέπει να απολαμβάνουν. Θέτει στοιχειώδης αρχές για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια εξέλιξής τους. Ξεκίνησε με πρωτοβουλία της πολωνικής κυβέρνησης και της UNICEF, υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γεν. Συνέλευση του Ο.Η.Ε. στις 20 Νοεμβρίου 1989 και επικυρώθηκε το 1990 σε όλα σχεδόν τα κράτη ενώ στη Ελλάδα το 1992. Τα άρθρα που περιέχει η Σύμβαση αφορούν:

1. Δικαιώματα Επιβίωσης
2. Δικαιώματα προστασίας
3. Δικαιώματα Ανάπτυξης – Εξέλιξης
4. Δικαιώματα Συμμετοχής

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, αναγνωρίζεται ως αρχή ότι κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να επιστρέψει σε μιά χώρα στην οποία να υποστεί παράνομες διώξεις και συνεπώς πρέπει να τυγχάνει ασύλου, εφόσον οι προϋποθέσεις ώστε να χαρακτηριστεί πρόσφυγας πληρούνται. Η ίδια αρχή αφορά και στα ασυνόδευτα ανήλικα-παιδια πρόσφυγες. Ο τελικός στόχος αυτών των δικαιωμάτων είναι ότι με την τηρησή τους επιτυγχάνεται η ενσωμάτωση των παιδιών αυτών στην χώρα υποδοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ

Επίσημες έρευνες τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια περίπου αποδεικνύουν ότι η Ελλάδα έχει δεχτεί αύξηση της εισόδου των μεταναστών και προσφύγων. Οι πρόσφυγες βέβαια αποτελούν σχετικά μικρό αριθμό σε σχέση με τους μετανάστες, αφού σύμφωνα με έρευνα της εταιρείας MRB³³ μόλις το 9,2% των μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα εγκατέλειψαν τις χώρες τους λόγω πολέμου ή λόγω της επικρατούσας πολιτικής κατάστασης. Αυτό φυσικά, όπως θα δούμε παρακάτω, δεν σημαίνει ότι οι πρόσφυγες που έρχονται στην Ελλάδα είναι λίγοι στον αριθμό.

Σημαντικές είναι και οι έρευνες, οι οποίες έχουν γίνει για τα παιδιά πρόσφυγες. Όπως έχει ήδη ειπωθεί, τα παιδιά-πρόσφυγες ενδέχεται να έχουν έρθει στην χώρα με την συνοδεία των γονιών τους ή του κηδεμόνα τους, αλλά και ως ασυνόδευτα. Από αυτά μόνο ένας μικρός αριθμός θα υποβάλει αίτημα ασύλου. Τα περισσότερα θα έρθουν σε επαφή με το κράτος όταν συλληφθούν από την αστυνομία και στη συνέχεια τους επιδοθεί διαταγή απέλασης.

Έρευνα που έγινε από το ίδρυμα ΚΕΣΔ το 2009³⁴, αφορά τα παιδιά πρόσφυγες τα οποία ήρθαν στην Ελλάδα με σκοπό να έχουν μία καλύτερη ζωή. Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να διαπιστωθεί πόσα από τα ασυνόδευτα ανήλικα γίνονται αποδεκτά ως πρόσφυγες και κατ'επέκταση πόσα από αυτά μπαίνουν στην διαδικασία της ενσωμάτωσης.

---

³³ Έρευνα MRB, Γιάννης Κολοβός “ Το μεταναστευτικό πρόβλημα της Ελλάδας και το θέμα των προσφύγων”, 13 Δεκεμβρίου 2008 www.e-grammes.gr

³⁴ Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, “Πολιτικές για τις ρυθμίσεις υποδοχής, επιστροφής και ένταξης και στατιστικά στοιχεία για τους ασυνόδευτους ανήλικους στην Ελλάδα:Μελέτη για το Υπουργείο Εσωτερικών, Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής”, Αθήνα, Αύγουστος 2009.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΣΥΛΟΥ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ 2007

2007 ΧΩΡΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΗΛΙΚΙΑ			
	Άτομα	0-5	6-14	15-17
Αφγανιστάν	20			20
Γεωργία	1		1	
Ινδία	1			1
Ιράκ	9			9
Νιγηρία	1			1
Πακιστάν	4		2	2
Συρία	1			1
Τουρκία	1			1
Διάφορες	6		1	5
ΣΥΝΟΛΟ	44		4	40

(Πηγή: ΚΕΣΔ 2009)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΣΥΛΟΥ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ 2008

2008 ΧΩΡΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΗΛΙΚΙΑ			
	Άτομα	0-5	6-14	15-17
Αφγανιστάν	95	4	14	77
Αλβανία	1			1
Αίγυπτος	2			2
Αιθιοπία	1			1
Αρμενία	1			1
Γεωργία	4	1	1	2
Γουινέα	4			4
Ζάμπια	1			1
Ιράκ	14	1	1	12
Ιράν	3		2	1
Μπαγκλαντές	5			5
Νιγηρία	15			15
Ουκρανία	1		1	
Πακιστάν	130		30	100
Σομαλία	3		3	
Συρία	11			11
Διάφορες	1			1
ΣΥΝΟΛΟ	292	6	52	234

(Πηγή: ΚΕΣΔ 2009)

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, με το πέρασμα των χρόνων τα ασυνόδευτα ανήλικα που φτάνουν στην Ελλάδα αυξάνονται. Μέσα σε ένα μόλις χρόνο το σύνολο των ασυνόδευτων ανηλίκων που κατέθεσαν αίτηση ασύλου, αυξήθηκε περίπου στο επταπλάσιο.

Όπως βλέπουμε τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά που ήρθαν στην Ελλάδα το 2007 (πίνακας 1), προέρχονται κατά κύριο λόγο από το Αφγανιστάν, ενώ το 2008 (πίνακας 2) παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο παιδιών έχει ως χώρα καταγωγής το Πακιστάν. Αυτό αποδεικνύεται στο ότι οι χώρες αυτές καθώς και οι περισσότερες από τις οποίες κατάγονταν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, πλήττονταν ιδιαίτερα από ένοπλες συγκρούσεις. Εν τούτοις, δεδομένης της έλλειψης ηλικιακής κατανομής στα επίσημα στοιχεία για τη μετανάστευση, συνεχίζει να υφίσταται αβεβαιότητα ως προς τις χώρες από τις οποίες κατάγονται τα ασυνόδευτα παιδιά. Σύμφωνα με μαρτυρίες των ίδιων των παιδιών μέσα από συνεντεύξη, ανέφεραν σειρά παραγόντων που τα ώθησαν στην φυγή, όπως ότι στις περιοχές τους επικρατούσε αναρχία και ότι κυριαρχούσαν οι τοπικοί πολέμαρχοι. Τα παιδιά είχαν διαφύγει για πολλούς λόγους: επειδή είχαν γίνει στόχος με σκοπό τη σεξουαλική κακοποίηση, ή για τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, την πολιτική συμπάθεια προς τους Ταλιμπάν ή απλά λόγω της φιλίας με την κόρη ενός ισχυρού τοπικού παράγοντα.

Πατηρείται επίσης ότι οι περισσότερες αιτήσεις από τα παιδιά πρόσφυγες και των δύο χρονολογιών, αφορούν άτομα ηλικίας μεταξύ 15 και 17 ετών. Ο σημαντικότερος λόγος είναι η αποφυγή της στράτευσης. Κάθε χρόνο παιδιά κάτω των 18 ετών λαμβάνουν ενεργό μέρος σε πολεμικές συρράξεις σε όλο τον κόσμο. Σε κάποιες από αυτές τις περιπτώσεις τα παιδιά είναι εθελοντές, αλλά σε κάποιες άλλες όπως στο Αφγανιστάν, στο Πακιστάν, στο Ιρακ και άλλες χώρες, εξαναγκάζονται σε στρατολόγηση. Να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι η στρατολόγηση ή επιστράτευση των εφήβων κάτω των 15 ετών θεωρείται από το διεθνές δίκαιο εγκλημα πολέμου. Η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού ορίζει το 15^ο έτος της ηλικίας σας ελάχιστο όριο της επιστράτευσης στις ένοπλες δυνάμεις. Όταν ξεσπάει μιά σύγκρουση δεν είναι δύσκολο τα παιδιά να εμπλεκούν στην οικονομική και στρατιωτική δραστηριότητα των εμπλεκόμενων μερών. Σε πολλές από αυτές τις χώρες έφηβοι έχουν στρατολογηθεί εσκεμένα. Όπως χαρακτηριστικά λέει ένας αντιπολιτευόμενος στρατιωτικός στο Κονγκό : *“ Τα παιδιά γίνονται καλοί στρατιώτες, επειδή είναι νέοι και θέλουν να επιδείξουν τις ικανότητές τους. Νομίζουν ότι όλα είναι ένα*

παιχνίδι, κάτι που τους κάνει ατρόμητους”.³⁵ Συχνά βέβαια, τα παιδιά έχουν βοηθητικό ρόλο στα στρατεύματα όπως αγγελιαφόροι ή μάγειροι, ενώ τα κορίτσια συχνά "προσφέρουν" σεξουαλικές υπηρεσίες. Όποιος όμως και είναι ο σκοπός, τα παιδιά εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια και τις οικογενειές τους, συχνά βίαια με απαγωγές και σε αυτές τις περιπτώσεις χάνουν κάθε επαφή με την οικογενειά τους. Ένας ακόμη λόγος είναι ότι στις συγκεκριμένες ηλικίες τα παιδιά αποτελούν φθηνά εργατικά χέρια. Πολλά από αυτά εργάζονταν σε βιοτεχνίες κάτω από άθλιες συνθήκες ή σε οικοδομές και εκτελούσαν επικίνδυνες εργασίες ώστε να καταφέρουν να ζήσουν τα ίδια αλλά και οι οικογενειές τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΧΩΡΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	2007		2008	
	ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ	ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ	ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ	ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ
Αφγανιστάν	2502	0	4062	
Αλβανία	1515	1093	1859	
Αίγυπτος	26	25	17	
Αιθιοπία	16	0	5	
Αρμενία	2	0	2	
Βουλγαρία	2	1	1	
Γεωργία	22	1	19	
Ερυθραία	39	0	130	
Ιράκ	591	9	691	
Ιράν	11	0	11	
Μπαγκλαντές	8	0	18	
Νιγηρία	4	0	0	
Πακιστάν	66	0	128	
Παλαιστίνη	97	0	58	
Ρωσία	9	2	4	
Σερβία/Μοντενέγκρο	4	3	2	
Σομαλία	1017	0	1155	
Σουδάν	25	0	48	
Τουρκία	16	12	14	
Υγιομ	4	4	1	
Συρία	7	1	7	
ΣΥΝΟΛΟ	5983	1151	8232	

(Πηγή: ΚΕΣΔ 2009)

³⁵ Maggie Black, "Growing up alone: childhood under siege", Unicef, London, 2001, σελ. 23 (σελ 38)

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά που φτάνουν κάθε χρόνο στην Ελλάδα είναι πάρα πολλά και ο αριθμός αυτών δεν μπορεί να ειπωθεί με σιγουριά εξαιτίας του ότι τα περισσότερα από αυτά δεν καταθέτουν αίτημα ασύλου. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τον αριθμό των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα. Συνήθως τα στοιχεία αυτά συλλέγονται ύστερα από συλλήψεις αυτών από την αστυνομία και καταγράφονται. Όμως η αστυνομία συχνά δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει με ακρίβεια κατά πόσο ένα συγκεκριμένο άτομο είναι ανήλικος και μάλιστα ασυνόδευτος.

Ο Νόμος περί Μετανάστευσης³⁶ δεν απαγορεύει ρητά την απομάκρυνση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην χώρα καταγωγής τους ή στην χώρα από την οποία διήλθαν πριν εισέλθουν στην Ελλάδα, εκτός εάν το Δικαστήριο Ανηλίκων κρίνει ότι έχουν διαπράξει αξιόποινες πράξεις. Σύμφωνα με στοιχεία της αστυνομίας το 2007 (πίνακας 3), προέβησαν σε 5983 συλλήψεις ασυνόδευτων ανηλίκων. Οι περισσότεροι από αυτούς κατάγονταν από το Αφγανιστάν, την Αλβανία και την Σομαλία. Την ίδια χρονιά απελάθηκαν 1151 ανήλικοι στις χώρες καταγωγής τους, κυρίως στην Αλβανία, στην Αίγυπτο και στην Τουρκία. Λόγω των σοβαρών διαδικαστικών ελλειμμάτων των ρυθμίσεων υποδοχής, κυρίως λόγω έλλειψης διερμηνίας, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι απομακρύνθηκαν χωρίς να εξεταστούν οι ρυθμίσεις υποδοχής των χωρών όπου απελάσσονταν, το οικογενειακό περιβάλλον, οι συνθήκες διαβίωσης κ.τ.λ., αλλά και χωρίς διαβεβαιώσεις όσον αφορά στην επανένταξή τους. Το 2008 (πίνακας 3), σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, οι αστυνομικές αρχές συνέλαβαν 8232 ασυνόδευτους ανήλικους. Παρατηρείται αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ όσον αφορά τις χώρες προέλευσης εκτός από το Αφγανιστάν, την Αλβανία και την Σομαλία μεγάλος αριθμός ατόμων προέρχονταν από το Ιράκ, την Ερυθραία και το Πακιστάν. Δυστυχώς όσον αφορά τις απελάσεις αυτού του έτους, δεν δίνονται επίσημα στοιχεία. Εντύπωση προξενεί το γεγονός ότι οι επίσημες πηγές περιέχουν στοιχεία αντιφατικά μεταξύ τους ή στοιχεία που έρχονται σε αντίφαση με τα στοιχεία άλλων πηγών, καθώς και το ότι κανένας φορέας δεν φαίνεται να είναι υπεύθυνος για τη μόνιμη και συνολική παρακολούθηση των παιδιών που χρήζουν προστασίας.

---

³⁶ Ν.3386/2005 “Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια”, ΦΕΚ 212-23.08.2005 στις 26.08.2005

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΑΔΕΙΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΧΟΡΗΓΗΘΕΙΣΕΣ ΚΑΤ'ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΗΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΣΕ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ
ΠΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ**

2002-2008	Άδειες διαμονής χορηγηθείσες για ανθρωπιστικούς λόγους και για την προστασία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων					
	ΗΛΙΚΙΑ					
ΧΩΡΑ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑΣ	0-13	14	15	16	17	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΩΝ
Αφγανιστάν	1					1
Αλβανία	42	20	35	53	51	201
Αίγυπτος	1					1
Αιθιοπία	2				1	3
Αρμενία		2			1	3
Βοσνία-Ερζεγοβίνη		1		1		2
Βραζιλία	3					3
Γεωργία	10	3	1	3	5	22
Κονγκό					1	1
Μαρόκο	1					1
Μολδαβία		1			2	3
Νιγηρία	1				1	2
Ουκρανία	2	1	1			4
Ουγγκάντα	1					1
Πακιστάν	1					1
Ρουμανία	2	1				3
Ρωσία					1	1
Σερβία					1	1
ΣΥΝΟΛΟ	67	29	37	57	64	254

(Πηγή: ΚΕΣΔ 2009)

Τα ασυνόδευτα παιδιά που καταφέρνουν να φθάσουν στην Ελλάδα κινδυνεύουν να πέσουν στα χέρια συμμοριών εμπορίας που δρουν στη χώρα για διάφορους σκοπούς, συμπεριλαμβανομένης και της εργασιακής εκμετάλλευσής. Γι'αυτόν το λόγο δίνεται σε αυτά η δυνατότητα να φιλοξενηθούν σε ιδρύματα, ακόμα και αν δεν τους έχει αναγνωριστεί ακόμα το καθεστώς του πρόσφυγα. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 5 του Π.Δ. 90/2008,³⁷ κάθε ασυνόδευτος ανήλικος, ο οποίος έχει ήδη καταθέσει αίτημα ασύλου, δικαιούται βραχυπρόθεσμη ειδική άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία μετανάστευσης, προβλέπεται η άνευ παραβόλου χορήγηση άδειας παραμονής σε άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών που στεγάζονται σε ιδρύματα παιδικής

³⁷ Π.Δ 90/2008 αρ.5 “Δικαίωμα παραμονής αιτούντων-Εξαιρέσεις” ΦΕΚ 138 Α'/11.07.2008

πρόνοιας με διάταξη του Εισαγγελέα. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία την περίοδο 2002 έως 2008 (πίνακας 4), το Υπουργείο Εσωτερικών (Διεύθυνση Μετανάστευσης), χορήγησε 254 άδειες διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε ασυνόδευτους ανηλίκους που παραπέμφθηκαν σε ιδρύματα παιδικής πρόνοιας. Παρατηρείται ότι τα περισσότερα από αυτά τα παιδιά είχαν ως χώρα προέλευσης την Αλβανία. Σύμφωνα με μαρτυρίες των ιδίων αυτών παιδιών, ζούσαν στους δρόμους, ζητιανεύοντας, καθαρίζοντας τα τζάμια των αυτοκινήτων στα φανάρια, πουλώντας μικροαντικείμενα ή διαπράττοντας μικροαδικήματα, ενώ πολλά από αυτά υπήρξαν θύματα εμπορίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΚΕΝΤΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΓΙΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ (ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΤΑΜΕΙΑ
Κοινωνική Αλληλεγγύη-Θεσσαλονίκη	30	Κρατικός Προϋπολογισμός
Κέντρο Φιλοξενίας - Μακρινίτσα Βόλου	30	Κρατικός Προϋπολογισμός
Σπίτι της "Άρσις"-Θεσσαλονίκη	20	Κρατικός Προϋπολογισμός
Σύλλογος Μεριμνης Ανηλίκων	15	Κρατικός Προϋπολογισμός
Κέντρο Παιδικής Μέριμνας - Κόνιτσα	100	Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων 2008
Κέντρο Φιλοξενίας - Αγριά Βόλου	24	Αμφότερα Ταμεία Σχεδιασμού
Κέντρο Φιλοξενίας - Ανώγεια Κρήτης	25	Κρατικός Προϋπολογισμός
Κέντρο Φιλοξενίας - Αγιασός Μυτιλήνης	96	Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων 2008
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	340	

(Πηγή: ΚΕΣΔ 2009)

Όπως είδαμε και παραπάνω η συγκεκριμένη έρευνα έγινε με σκοπό να διακρίνουμε μέσα από στατιστικά στοιχεία πόσοι ασυνόδευτοι ανήλικοι καταθέτουν αίτημα ασύλου και αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες και τελικά την ενσωμάτωση των

παιδιών αυτών στην ελληνική κοινωνία. Τα κέντρα υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων υιοθετήθηκαν ώστε να παρέχουν στα παιδιά αυτά τις κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, δημιουργώντας κατ'αυτόν τον τρόπο ένα ευνοϊκό και ασφαλές περιβάλλον καθ'όλη την διάρκεια εξέτασης του αιτήματος ασύλου. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, τον Ιούλιο του 2009 (πίνακας 5) λειτουργούσαν οκτώ κέντρα υποδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο, δυναμικότητας 340 θέσεων. Το κόστος διαχείρισης των κέντρων αυτών, καλύφθηκε από τον προϋπολογισμό του κράτους και από χρηματοδότηση του ευρωπαϊκού ταμείου προσφύγων. Τα κέντρα αυτά εκτός του ότι παρέχουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσης, παρέχουν επίσης ψυχολογική υποστήριξη και πλήρης ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Τα παιδιά δικαιούνται παραμονή σε αυτά ενός έτους καθώς επίσης την δυνατότητα διαμονής μαζί με την οικογενειά τους. Σημαντική είναι επίσης η συνεργασία των κέντρων υποδοχής με μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες φιλοξενούν σε εγκαταστάσεις τους, τους αιτούντων άσυλο ανήλικους, στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει διαθέσιμο κέντρο υποδοχής.

Σύμφωνα με την έρευνα του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, διαπιστώνεται ότι τα ασυνόδευτα ανήλικα που υπάρχουν στην Ελλάδα έχουν ακαθόριστο αριθμό. Αυτό σημαίνει ότι δεν γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό αυτών, εξαιτίας του ότι τα περισσότερα από τα ανήλικα άτομα δεν μπαίνουν στην διαδικασία να υποβάλουν αίτημα ασύλου. Πέρα από τις επίσημες καταγραφές των αιτούντων άσυλο ανηλίκων, οι υπόλοιπες διαπιστώνονται έπειτα από συλλήψεις των αστυνομικών αρχών. Το γεγονός ότι οι αρχές δεν έχουν σαφή εικόνα σχετικά με το πόσα ακριβώς ασυνόδευτα παιδιά ζητούν άσυλο ή πόσα παιδιά μετανάστες έχουν έρθει σε επαφή με επίσημους φορείς, υποδηλώνει ότι η ελληνική κοινωνία χρειάζεται μεγαλύτερη οργάνωση σε κάποιους τομείς που αφορούν το συγκεκριμένο θέμα. Όσο όμως και αν υστερεί σε κάποια σημεία, προσπαθεί να δώσει τη δυνατότητα στα ανήλικα αυτά παιδιά να ζήσουν μια νέα αξιοπρεπή ζωή. Όσα από τα ασυνόδευτα ανήλικα τους αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα, ακόμα και αν δεν έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου αλλά ύστερα από σύλληψη, μπορούν να έχουν δικαιώματα στην νέα γι'αυτούς χώρα τα οποία αποτελούν ένα βήμα πιο κοντά στην ενσωμάτωσή τους. Η εγκατάσταση και η ένταξη των νεαρών προσφύγων αποτελούν ίσως το πιο κεντρικό ζήτημα. Ειδικά για τους νεαρούς ασυνόδευτους πρόσφυγες οι οποίοι βρίσκονται μακριά από τις οικογένειες τους θα πρέπει να εξασφαλιστούν σε αυτούς μια σειρά ζητημάτων. Θα πρέπει να τους παρέχεται:

α . ψυχολογική υποστήριξη, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας

β . υλική και ηθική βοήθεια, η οποία θα προσφέρει φιλοξενία και ένα πρωταρχικό υποστηρικτικό δίκτυο για την εξεύρεση κατοικίας και εργασίας

γ . εκπαίδευση και κατάρτιση των νεαρών προσφύγων, που θα πρέπει να περιλαμβάνει την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την κατάρτιση τους σε κάποια επαγγέλματα .

Την κεντρικότητα μιας κοινωνικής πολιτικής που θα περιλαμβάνει όλα τα παραπάνω, μόνο το κράτος μπορεί να εξασφαλίσει. Ακόμα αυτή η κεντρικότητα θα εξασφαλίσει ότι σε όλους τους νεαρούς πρόσφυγες θα παρέχονται ίδιας ποιότητας υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Όπως προαναφέρθηκε, και σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία, ασυνόδευτα είναι τα παιδιά που έχουν αποχωριστεί τους γονείς τους και δεν κηδεμονεύονται από κάποιον ενήλικα που σύμφωνα με την νομοθεσία ή τα έθιμα αναλαμβάνει αυτή την ευθύνη. Από την στιγμή λοιπόν που τα παιδιά αυτά βρίσκονται μόνα τους σε μια ξένη χώρα και που πρέπει να μάθουν να επιβιώνουν μόνα τους, είναι φυσικό να αντιμετωπίζουν κάποια προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά αφορούν σημαντικούς τομείς της ζωής τους, όπως η σωματικά και ψυχική τους υγεία, αλλά η γενικότερη κατάστασή τους στην κοινωνία.

7.1 Εκμετάλευση παιδιών προσφύγων

7.1.1 Παιδική εργασία

Στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν.1837/1989³⁸ ορίζεται ως κατώτατο όριο ηλικίας για εργασία το 15^ο έτος. Εν γένει, απαγορεύεται η απασχόληση των ανηλίκων σε εργασίες που είναι επικίνδυνες ή βλαβερές για την σωματική και πνευματική τους υγεία και που παρεμποδίζουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Θεμελιώδης προπόθεση είναι η συγκατάθεση των γονέων ή του επιτρόπου τους. Παρόλ'αυτά τα περισσότερα από τα ασυνόδευτα ανήλικα που φτάνουν στην Ελλάδα αναγκάζονται να εργαστούν από πολύ μικρότερη ηλικία, προκειμένου να βοηθήσουν οικονομικά την οικογένειά τους ή ακόμα και για να καταφέρουν να επιβιώσουν τα ίδια.

Πιο συγκεκριμένα τα παιδιά που δεν έχουν ζητήσει άσυλο δεν διαθέτουν νόμιμο καθεστώς και ως εκ τούτου δεν έχουν τη δυνατότητα να εργασθούν νόμιμα. Αντιθέτως, οι ανήλικοι που έχουν ζητήσει άσυλο και είναι άνω των 15 ετών μπορούν, θεωρητικά, να εργασθούν σε μη επικίνδυνες δουλειές. Συχνά πολλά από αυτά τα παιδιά δεν μπορούν να εξασφαλίσουν την απαραίτητη συγκατάθεση του επιτρόπου τους για να βγάλουν άδεια εργασίας και προκειμένου να καταφέρουν να επιβιώσουν είναι αναγκασμένα να κάνουν ό,τι είδους δουλειά βρίσκουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλά από αυτά να καταλήγουν να κάνουν δουλειές που είναι επικίνδυνες και όπου γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης.

³⁸ Ν.1837/1989 ΦΕΚ 620/Β-27.09.90 αρ.3 "Καθορισμός επικίνδυνων, βαριών ή ανθυγιεινών εργασιών για την απασχόληση ανηλίκων"

Πολλοί εργοδότες λόγω της ηλικίας τους δεν δέχονται να τα προσλάβουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα παιδιά, προκειμένου να βρουν δουλειά, να λένε ψέματα για την ηλικία τους. Οι πιο συνηθισμένες δουλειές για τις οποίες επιλέγονται να εργαστούν τα παιδιά αυτά, είναι οι αγροτικές εργασίες, οι οικοδομικές εργασίες και γενικά όλες οι χειρωνακτικές εργασίες.

Οι ώρες εργασίας και η αμοιβή των παιδιών με τα οποία μίλησε η Human Rights Watch³⁹ ποίκιλλαν ανάλογα με τη δουλειά και τον κλάδο. Κοινό χαρακτηριστικό, ωστόσο, για όλα τα παιδιά ήταν ότι οι αμοιβές ήταν χαμηλότερες από το ελάχιστο νόμιμο ημερομίσθιο. Μερικές φορές, τα παιδιά έπαιρναν έως και 30% του ελάχιστου ημερομίσθιου. Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία του δεκαεξάχρονου Μωχάμεντ Β, ο οποίος εργαζόταν σε οικοδομή. «Δούλευα από τις 7 το πρωί μέχρι τις 4-5 το απόγευμα για 20, 25 ή 30 ευρώ».

Πέρα από την εκμετάλευση, όσον αφορά το μισθό, η δουλειά διεκπεραιώνεται τις περισσότερες φορές κάτω από άσχημες καιρικές συνθήκες οι οποίες επηρεάζουν την υγεία των παιδιών. Επίσης πολλά από αυτά τα επαγγέλματα έχουν υψηλό δείκτη κινδύνου τόσο για τους ανήλικους όσο για τους ενήλικες. Πολλά από τα παιδιά έχουν τραυματιστεί σοβαρά, ύστερα από πτώση τους από δένδρα ή σκαλωσιές.

Συνηθισμένο φαινόμενο της παιδικής εκμετάλευσης στην εργασία παρατηρείται και στα λεγόμενα «παιδιά των φαναριών». Φτωχά παιδιά, πρόσφυγες και μετανάστες καθημερινά στέκονται για ώρες στους δρόμους πλένοντας τζάμια αυτοκινήτων και πουλώντας μικροαντικείμενα. Τα παιδιά αυτά πέφτουν θύματα εκμετάλευσης γιατί παρά τον κόπο τους, τα χρήματα που μπορεί να κερδίσουν θα περάσουν στα χέρια των επιτίδιων που τα εκμεταλεύονται. Σε αυτό το σημείο δεν θα πρέπει να παραλειφθεί η αναφορά στους ανήλικους πρόσφυγες οι οποίοι εξαναγκάζονται σε επαιτία, είτε από τα άτομα που “αναλαμβάνουν την προστασία” τους, είτε πολλές φορές ακόμα και από τους ίδιους τους γονείς τους.

Η παιδική εργασία αποτελεί ένα από τα συνηθέστερα παγκόσμια φαινόμενα. Σύμφωνα με την Unicef, η Ελλάδα κατατάσσεται στις αναπτυσσόμενες χώρες που εφαρμόζουν «ελλιπή και ανεπαρκή» μέτρα για την προστασία της μητρότητας και του παιδιού. Τη διατύπωση αυτή επαληθεύουν και τα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας. Τεράστιο είναι το πρόβλημα της προστασίας του παιδιού στη χώρα μας. Αναφορικά με τη νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων παιδιών,

---

³⁹ Human Rights Watch “ Αφημένα στη μοίρα τους: Η συστηματική αποτυχία παροχής προστασίας στα ασυνόδευτα παιδιά στην Ελλάδα” Δεκέμβριος 2008 www.hrw.org

ελάχιστες φορές ισχύει. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία, τα δικαιώματα των ανήλικων εργαζομένων καταπατώνται καθότι δεν εφαρμόζεται η ελληνική νομοθεσία που αφορά την απασχόληση των νέων. Οι τελευταίες προσπάθειες για τον καθορισμό των προϋποθέσεων εργασίας των ανήλικων έγιναν με το σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος τον Οκτώβρη του 1997. Τις προϋποθέσεις αυτές έθεσε το υπουργείο Εργασίας μαζί με τους αρμόδιους υπουργούς, σε μια προσπάθεια συμμόρφωσης της ελληνικής νομοθεσίας για την προστασία των νέων κατά της εργασίας. Το σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος αφορά κάθε ανήλικο κάτω των 18 ετών ενώ ορίζει ως παιδί κάθε νέο που δεν έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του ή όποιος νέος υπόκειται ακόμα σε υποχρεωτική σχολική φοίτηση. Παράλληλα απαγορεύεται η εργασία των παιδιών, εκτός αυτών που έχουν συμπληρώσει το 3ο έτος της ηλικίας τους, και κατόπιν άδειας της Επιθεώρησης Εργασίας, μπορούν να εργασθούν υπό προϋποθέσεις, σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, διαφημιστικά προγράμματα, επιδείξεις μόδας, ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εγγραφές.

4.1.2 Σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση

Ένα πολύ σημαντικό θέμα που αφορά τα ασυνόδευτα ανήλικα είναι η σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση. Πρέπει να σημειωθεί ότι η σεξουαλική κακοποίηση εξακολουθεί να αποτελεί ένα κοινωνικό «ταμπού», καθώς η πλειονότητα των περιπτώσεων αποκρύπτεται. Η συστηματική καταγραφή περιπτώσεων που παραπέμπονται στις κοινωνικο-προνοιακές και στις νομικές υπηρεσίες, αποκαλύπτει μέρος μόνο της πραγματικής διάστασης του «πιο καλά φυλαγμένου μυστικού» της σημερινής κοινωνίας. Ο ειδικός εισηγητής του Ο.Η.Ε. για την πώληση παιδιών, παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία ανέφερε ότι ήδη από το 2005 η εμπορία ασυνόδευτων κοριτσιών από την Αφρική στην Ελλάδα για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης, αποτελούσε μια νέα τάση στη χώρα. Αυτή τη στιγμή γνωρίζουμε πολύ λίγα πράγματα για τη μοίρα των ασυνόδευτων κοριτσιών. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, η Human Rights Watch συγκέντρωσε μόνο ανέκδοτες μαρτυρίες για το θέμα αυτό. Ωστόσο οι ασχολούμενοι με το φαινόμενο της εμπορίας παιδιών στην Ελλάδα σε ΜΚΟ, μας ανέφεραν ότι πολλά κορίτσια καταλήγουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή εργάζονται ως πόρνες στην Αθήνα. Ένας από τους παράγοντες που συμβάλουν σε αυτό είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ειδικά καταφύγια για κορίτσια θύματα, που να παρέχουν υψηλότερο επίπεδο ασφάλειας

και να καλύπτουν τις ειδικές ανάγκες των κοριτσιών αυτών, ούτε γενικότερα ειδικά κέντρα φιλοξενίας για ασυνόδευτα κορίτσια.

Η Human Rights Watch μίλησε με τρία ασυνόδευτα κορίτσια που βρίσκονταν υπό κράτηση και υπήρξαν, ενδεχομένως, θύματα εμπορίας. Μια δεκαεξάχρονη κοπέλα από τις Φιλιππίνες μας είπε πως είχε έρθει στην Αθήνα για να βρει «την θεία της» και κατέληξε να δουλεύει ως οικιακή βοηθός. Αργότερα εξαφανίστηκε από το κέντρο παιδικής μέριμνας στο οποίο διέμενε μαζί με μια νεότερη κοπέλα από τη Σομαλία. Και οι δύο δήλωσαν στο προσωπικό του κέντρου ότι είχαν τους « συζύγους» τους στην Αθήνα.

Η σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών στη χώρα μας, αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο πολύ δύσκολα φτάνει στην δικαιοσύνη. Σύμφωνα με τον Διδάκτωρα του Παντείου και δικηγόρο Αθηνών κ. Άγγελο Τσιγκρή⁴⁰, μέσα σε χρονικό διάστημα πέντε ετών, εκδικάστηκαν, από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο της Αθήνας, μόνο τέσσερις υποθέσεις που αφορούσαν στα εγκλήματα της μαστροπείας και της σωματεμπορίας και είχαν ως θύματα ανήλικα άτομα. Κατά τη γνώμη του ίδιου για να μετριαστεί το πρόβλημα, η Πολιτεία πρέπει να υιοθετήσει άμεσα μέτρα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν σε κάτι τέτοιο.

Αρχικός στόχος θα μπορούσε να είναι η ενεργοποίηση δικτύου πληροφόρησης του κοινού για την κατάσταση του φαινομένου, τις διαστάσεις του και την κοινωνική παθογένεια που προκαλεί, με απότερο σκοπό τη σταδιακή μείωση του ποσοστού των ατόμων-πελατών που αναζητούν τις υπηρεσίες των ανήλικων εκδιδόμενων ατόμων. Σε δεύτερη φάση θα μπορούσαν να προβλεφθούν μέτρα για την ομαλή επανένταξη των ανήλικων ατόμων στην κοινωνία και απεξάρτηση από το χώρο της πορνείας. Έπειτα θα μπορούσαν να δημιουργηθούν νομαρχιακά κέντρα υποδοχής ανήλικων θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης, με σκοπό την παροχή των απαραίτητων υγειονομικών υπηρεσιών, ψυχολογικής υποστήριξης και πληροφόρησης. Σημαντικό βοηθητικό μέτρο θα μπορούσε να αποτελέσει η ενίσχυση και σωστή λειτουργία των τηλεφωνικών γραμμών SOS για καταγγελίες και παροχή της απαραίτητης πληροφόρησης στα ανήλικα θύματα. Ακόμα έχοντας ως στόχο να αυξηθεί ο βαθμός ευαισθητοποίησης του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στο συγκεκριμένο ζήτημα, η εκπαίδευση των λειτουργών της ποινικής δικαιοσύνης (*αστυνομικών, εισαγγελέων και δικαστών*) σε θέματα

⁴⁰ Άγγελος Τσιγκρής, “Σεξουαλική βία και εκμετάλλευση των παιδιών και των εφήβων καθώς και η σεξουαλική βία μέσα στην οικογένεια” <http://apodimos.net>

που αφορούν στο φαινόμενο της πορνείας των ανηλίκων θα έπαιζε πρωτεύοντα ρόλο. Τέλος κάτι που αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του κράτους, είναι η λήψη μέτρων για τη μείωση της λαθρομετανάστευσης, με σκοπό να μειωθεί το ποσοστό των ατόμων αυτής της κατηγορίας που διαβιούν κάτω από το επίπεδο της φτώχειας, γεγονός που οδηγεί πολλές φορές στο φαινόμενο της εξαναγκαστικής πορνείας των ανηλίκων.

Αν κατορθώσει το κράτος την εφαρμογή όλων των παραπάνω σε συνδυασμό με την ευαισθησία των πολιτών, υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες να εξαλειφθεί το μεγάλο αυτό πρόβλημα που αφορά τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών. «Όλοι μας θα πρέπει να καταλάβουμε ότι ο 21ος αιώνας ή θα είναι ο αιώνας της προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή δεν θα υπάρξει»⁴¹.

7.1.3 Πώληση, δουλεμπόριο και απαγωγή

Ένα άλλο πολύ συνηθισμένο θέμα που έχει να κάνει με τα παιδιά πρόσφυγες και περισσότερο με τα ασυνόδευτα ανήλικα, είναι το δουλεμπόριο και η πώληση αυτών. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού επιβάλλει στα Συμβαλλόμενα Κράτη να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εμποδίσουν την απαγωγή, την πώληση ή το δουλεμπόριο παιδιών, για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή. Παρόλους τους ελέγχους όμως, δεν δύναται η καταπολέμιση του συγκεκριμένου προβλήματος, αφού υπάρχει μεγάλο ποσοστό επιτήδειων που εκμεταλεύονται τις καταστάσεις.

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός μεταναστών και προσφύγων από τα Βαλκάνια και την Ασία, τους οποίους δουλέμποροι μεταφέρουν στην Ελλάδα μέσα από δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος, παρόλο που η Ελληνική Κυβέρνηση έχει εντείνει τους ελέγχους στα σύνορα. Υπάρχουν λοιπόν περιπτώσεις που τα παιδιά πέφτουν θύματα εμπορίας από την στιγμή που θα φύγουν από την πατρίδα τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εμπορίου είναι ο Σακίμπ Κ, ένα δεκαπεντάχρονο αγόρι από το Αφγανιστάν. Σε συνέντευξη που έδωσε στη Human Rights Watch για το πώς έφθασε στην Ελλάδα από το Πακιστάν, φαίνεται ότι ήταν θύμα εμπορίας και ότι ακόμα βρισκόταν σε άμεσο κίνδυνο:

«Ο θεός μου, μου είπε να πάω στην Ελλάδα και ότι εκεί η ζωή μου θα ήταν καλύτερη...έπρεπε να πληρώσει περίπου 6,000 δολάρια....μου είπε ότι θα δούλευα και θα

---

⁴¹ Άγγελος Τσιγκρής, “Σεξουαλική βία και εκμετάλευση των παιδιών και των εφήβων καθώς και η σεξουαλική βία μέσα στην οικογένεια” <http://apodimos.net>

τον ξεπλήρωνα. Υπάρχουν δύο διακινητές, ένας στο Πακιστάν και ένας στην Αθήνα. Είπαν ότι θα με κρατήσουν φυλακισμένο μέχρι να τους δώσουν τα χρήματα...αν [ο θεός μου] δεν τους δώσει τα χρήματα, θα με κρατήσει εκεί».

Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις και στοιχεία της αστυνομίας, τα οποία όμως δεν βγαίνουν στην δημοσιότητα, σχετικά με το δουλεμπόριο, την πώληση και την απαγωγή παιδιών από γείτονες χώρες, ιδίως την Αλβανία, για λόγους εκμετάλλευσης όλων των μορφών, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Το δουλεμπόριο γυναικών και κοριτσιών με στόχο την εκπόρνευσή τους έχει αυξηθεί επικίνδυνα τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ,⁴² η διακίνηση ανθρώπων είναι ένα από τα πιο προσοδοφόρα και ταχέως αναπτυσσόμενα εγκλήματα σε διεθνές επίπεδο, αφού κάθε χρόνο αποφέρει κέρδη ύψους περίπου 10 δισεκατομμυρίων ευρώ. Είναι η τρίτη πιο επικερδής δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος μετά το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών και όπλων.

Επίσης αρκετά διαδεδομένο είναι και το εμπόριο οργάνων. Προτιμούνται τα ασυνόδευτα ανήλικα για τον λόγο ότι δεν θα τα αναζητήσει κανένας, μιάς και τα ίδια τα παιδιά φτάνουν στην χώρα μόνα τους και οι δικοί τους δεν γνωρίζουν τις περισσότερες φορές τι έχουν απογίνει. Ένας άλλος λόγος που τα προτιμούν είναι η καλύτερη πρόσληψη που έχουν τα παιδικά όργανα στο σώμα του ενήλικου λήπτη.

Όσον αφορά τέλος την πώληση παιδιών, έχουν καταγραφεί αρκετά περιστατικά σύμφωνα με τα οποία διακινούνται βρέφη και παιδιά μικρής ηλικίας μεταστών και προσφύγων, με στόχο την παράνομη υιοθεσία από ζευγάρια που δεν μπορούν να αποκτήσουν δικό τους παιδί. Πολλές φορές τα “πουλάνε” οι ίδιοι τους οι γονείς είτε επειδή δεν μπορούν να τα συντηρήσουν, είτε για τα χρήματα που θα πάρουν από την οικογένεια που παρανόμως θα τα υιοθετήσει, αλλά και για να αποκτήσουν μια καλύτερη ζωή.

7.2 Οι επιπτώσεις της προσφυγιάς στα παιδιά

7.2.1 Η υγεία των παιδιών προσφύγων

⁴² «Παιδική εργασία (εκμετάλλευση)» www.vlioras.gr

Μία πρώτη βασική φροντίδα που πρέπει να ληφθεί αφορά τον τομέα της υγείας και της διατροφής. Να αναφέρουμε εδώ ότι το δικαίωμα των παιδιών σε ανθρώπινες συνθήκες ζωής και κατάλληλη ιατρική φροντίδα αναγνωρίζεται από την Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Αυτά τα ζητήματα είναι εξαιρετικά μεγάλης σημασίας ειδικά για τα παιδιά. Σε περίπτωση που δεν παρέχεται ικανοποιητική διατροφή, πόσιμο νερό, σωστή περίθαλψη και κατάλληλες ιατρικές υπηρεσίες, κατάλληλη στέγη και ανθρώπινες συνθήκες υγιεινής, προκαλούνται ασθένειες οι οποίες επιβαρύνουν την υγεία των παιδιών.

Το νερό, η στέγη, η υγιεινή του περιβάλλοντος είναι από τα πρώτα στα οποία θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος. Το πόσιμο καθαρό νερό, είναι ίσως το πρώτο που θα πρέπει να εξασφαλιστεί και προκειμένου να τηρούνται οι κανόνες υγιεινής αλλά και λόγω ασθενειών (η διάρροια είναι μια πολύ συχνή απειλή για την υγεία και την ζωή των παιδιών). Η στέγη και το περιβάλλον αποτελούν επίσης πολύ σημαντικούς τομείς. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί το όσο το δυνατόν καταλληλότερο περιβάλλον για την ανάπτυξη των παιδιών, και η σωστή κάλυψη των αναγκών σε στέγη. Η γενική διαρρύθμιση ενός προσφυγικού καταυλισμού ή ενός κέντρου υποδοχής θα πρέπει να περιλαμβάνει ειδικούς χώρους για άθληση και παιχνίδι. Ακόμα θα πρέπει να λαμβάνει μέριμνα για την ασφάλεια των παιδιών από ατυχήματα. Επίσης ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δίνεται στο ρουχισμό και στην προστασία από το κρύο μιας και τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα σε αυτό. Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας είναι και η διατροφή των παιδιών δεδομένου ότι συντελεί στην ανάπτυξη και την ευρωστία τους. Η κακή διατροφή εξασθενίζει τον οργανισμό και καθιστά τα παιδιά ευάλωτα σε λοιμώξεις, επομένως θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ποικιλία και η ποιότητα της διατροφής τους ώστε να υπάρχει ένα εύρος τροφών.

Ακόμα η προστασία και η προαγωγή της υγείας των παιδιών προϋποθέτει την πρόσβαση τους σε στοιχειώδης υπηρεσίες υγείας. Τα παιδιά πρόσφυγες δικαιούνται πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας της χώρας ασύλου, πολύ συχνά όμως δημιουργούνται και ξεχωριστές δομές υγείας για την κάλυψη των ειδικών αναγκών. Τα παιδιά κάτω των 5 ετών αποτελούν συνήθως το 15-20% του προσφυγικού πληθυσμού, και συγκαταλέγονται σε ομάδα υψηλού κινδύνου. Η υγεία αυτών των παιδιών κινδυνεύει και συχνά ο κίνδυνος μεγαλώνει λόγω των άσχημων συνθηκών υγιεινής, της έλλειψης καθαρού νερού, του υποσιτισμού, τους τραυματισμούς, την έλλειψη εμβολίων και τις συνθήκες διαβίωσης σε πολυπληθείς χώρους.

Η στοιχειώδης ιατρική περίθαλψη των παιδιών-προσφύγων θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- 1) Υγεία και υγιεινή, δηλαδή, όπως είδαμε και παραπάνω, εξασφάλιση πόσιμου νερού, διατροφής και δημιουργίας κατάλληλων συνθηκών υγιεινής
- 2) Οικογενειακές υπηρεσίες υγείας, όπου θα παρακολουθείται η υγεία των παιδιών
- 3) Στοιχειώδης θεραπείες υγείας, για τις σημαντικότερες θανατηφόρες ασθένειες όπως διάρροια, αναπνευστικές λοιμώξεις κ.τ.λ
- 4) Εμβολιασμοί, για την προστασία ασθενειών όπως ιλαρά, πολιομυελίτιδα, διφθέρα, τέτανο, κοκίτη και φυματίωση, και
- 5) Εκπαίδευση σε θέματα υγείας, όπου θα πρέπει να παρέχονται γνώσεις για την πρόληψη ασθενειών με ιδιαίτερη σημασία για την δημοσία υγεία καθώς και για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Η ενημέρωση των εφήβων θα πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή.

Θα πρέπει επίσης να επισημάνουμε ότι, όπως είδαμε και παραπάνω η υγεία των παιδιών-προσφύγων επιβαρύνεται και από τις συνθήκες της εργασίας τους. Τα παιδιά που δουλεύουν σε αγροτικές εργασίες ή σε οικοδομές ασκούν δραστηριότητες που τα εκθέτουν σε διάφορους κινδύνους για την υγεία και την ασφάλειά τους, όπως στον κίνδυνο από μεταφορά βαρέων φορτίων, στον κίνδυνο πτώσης από ύψος, στην έκθεση σε χαμηλές θερμοκρασίες για πολλές ώρες και στην κακή και ανθυγιεινή στέγαση.

7.2.2 Η ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων

Η προσφυγιά είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο το οποίο οφείλεται σε ποικίλες αιτίες. Γι' αυτό το λόγο ο προσφυγικός πληθυσμός αποτελεί μια ιδιαίτερα υψηλού κινδύνου ομάδα στην εμφάνιση ψυχικών διαταραχών. Η ποιότητα αυτών των ψυχικών διαταραχών εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Από την έκταση και ένταση της τραυματικής εμπειρίας στην πατρίδα του, τον βαθμό της πολιτισμικής συνοχής της εθνοτικής ομάδας στην χώρα υποδοχής, την πολιτισμική διαφοροποίηση, την έκταση και ένταση του πολιτισμικού σοκ, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε προσωπικότητας, τις ευκαιρίες που προσφέρει η χώρα υποδοχής. *“Τα προβλήματα ψυχικής υγείας περιλαμβάνουν την διαταραχή μετατραυματικού στρες, εφιάλτες, ξαφνικές αντιδράσεις φόβου, αϋπνίες, δύσκολη συγκέντρωση, απόσυρση, μειωμένα ενδιαφέροντα, ντροπή, αποφυγή του παρελθόντος και κατάθλιψη, παρανοϊκές ιδέες και καχυποψία, απελπισία, θυμό, εχθρότητα, καθώς και προβλήματα έντονων διαταραχών της συμπεριφοράς, εκδήλωση αντικοινωνικότητας με τις*

διάφορες μορφές της και προβλήματα διαταραγμένης ενδοοικογενειακής ισορροπίας κατά την διαδικασία προσαρμογής και ενσωμάτωσης στην χώρα υποδοχής” επισημαίνει η Μαρία Δημοπούλου-Λαγωνίκα.⁴³

Εκτός από τα μικρότερα παιδιά, παρατηρείται μεταβολή στην ψυχική υγεία των εφήβων προσφύγων και μάλιστα σε μεγαλύτερο ποσοστό. Αυτό συμβαίνει διότι στα πρώτα χρόνια της εφηβείας δημιουργούνται σημαντικές αλλαγές για το άτομο. Το σημαντικότερο είναι η αίσθηση του εφήβου για την ταυτότητα, η οποία αποτελεί το καταστάλαγμα των βιωμάτων της παιδικής ηλικίας. Η αίσθηση και η οικοδόμηση της ταυτότητας εξαρτάται ουσιαστικά από την διαμόρφωση των σχέσεων με τους άλλους: το οικογενειακό περιβάλλον, τις πολιτισμικές παραδόσεις, το θρήσκευμα, τις πολιτικές αντιλήψεις κ.τ.λ. Η προσωπική ταυτότητα εξοπλίζει τον έφηβο με την γνώση για τον εαυτό του, για το ποιος είναι, τι μπορεί ή τι δεν μπορεί να κάνει. Εάν δεν αποκτήσει αυτή την στερεή εικόνα για τον εαυτό του η συνεπαγόμενη σύγχυση προκαλεί συμπεριφορές οι οποίες αντανακλούν αυτήν ακριβώς την σύγχυση.

Οι βασικές διαταραχές που παρουσιάζονται στους προσφυγικούς πληθυσμούς είναι η κατάθλιψη, το άγχος και η διαταραχή μετατραυματικού στρες.

Κατάθλιψη

Τα διαγνωστικά κριτήρια για την κατάθλιψη περιλαμβάνουν μια εκτεταμένη περίοδο (συνά 2 εβδομάδων) κατά την οποία επέρχεται μια αλλαγή από την προηγούμενη κατάσταση η οποία περιλαμβάνει καταθλιπτική διάθεση και απώλεια του ενδιαφέροντος για ευχαρίστηση. Άλλα συμπτώματα της κατάθλιψης περιλαμβάνουν σημαντική απώλεια ή αύξηση του σωματικού βάρους, μειωμένη όρεξη, αϋπνία ή υπερυπνία σε καθημερινή βάση, ανησυχία, κόπωση ή απώλεια ενέργειας, συναισθήματα αναξιότητας ή παράλογης ενοχής, μειωμένη ικανότητα σκέψης ή επικέντρωσης, σκέψεις θανάτου ή αυτοκτονίας. Αυτά τα συμπτώματα θα πρέπει να προκαλούν κλινικά σημαντική διαταραχή στην λειτουργικότητα του ατόμου.

Άγχος

Παρόλο που συναισθήματα άγχους και νευρικότητας αφορούν σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού, εδώ θα αναφερθούμε ειδικά στην γενικευμένη αγχώδη διαταραχή. Τα

---

⁴³ Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ., “Μετανάστευση και διαπολιτισμικό τραύμα στην εφηβεία: Κοινωνική προσαρμογή εφήβων προσφύγων στην Ελλάδα”, Κοινωνική Εργασία, αρ. 54, 1999

διαγνωστικά κριτήρια περιλαμβάνουν υπερβολικό άγχος και ανησυχία που διαρκούν τουλάχιστον για 6 μήνες και αφορούν ένα αριθμό δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση των προσφύγων το άγχος μπορεί να προέρχεται κυρίως από την νομική τους κατάσταση, την κατάσταση της χώρας καταγωγής, ή την οικογένεια τους. Επιπλέον, υπάρχουν και εμφανίζονται και τα εξής συμπτώματα: αδυναμία του ατόμου να ελέγξει το άγχος του, κόπωση που επέρχεται εύκολα και συχνά, ιδιαίτερη συναισθηματική ένταση, συδκολία στην συγκέντρωση, ευερεθιστότητα, μυϊκή ένταση, δυσκολία στον ύπνο (κατά την κατάκλιση

αλλά και κατά την διάρκεια του) ή ανήσυχος ύπνος. Άλλα άγχη που εμφανίζονται σε πρόσφυγες μπορεί να περιλαμβάνουν κρίσεις πανικού ή φοβίες.

Διαταραχή μετατραυματικού στρες (ΔΜΣ)

Η ΔΜΣ είναι μια από τις πιο συχνές διαγνώσεις που γίνεται σε πρόσφυγες και της οποίας τα συμπτώματα έχουν άμεση σχέση με το άγχος και την κατάθλιψη. Για να δοθεί η διάγνωση ΔΜΣ το πρόσωπο θα πρέπει να έχει εμπειρία τραυματικού γεγονότος που να αφορούσε πραγματικό ή απειλούμενο θάνατο ή σοβαρό τραυματισμό, ή απειλή της σωματικής ακεραιότητας ή του ίδιου ή άλλων. Επιπλέον η αντίδραση του ατόμου θα πρέπει να περιλαμβάνει έντονο φόβο, έντονο το συναίσθημα του να είναι αβοήθητος, ή τρόμο. Τα πρόσωπα που έχουν υποστεί βίαιο διωγμό από την πατρίδα τους συχνά καλύπτονται από τα κριτήρια αυτά.

7.2.3 Το φαινόμενο του ρατσισμού και της ξενοφοβίας

Μία σημαντική επίπτωση των παιδιών και των εφήβων προσφύγων είναι η ξενοφοβία και ο ρατσισμό που αντιμετωπίζουν στην χώρα υποδοχής. Ο συσχετισμός του ρατσισμού με την παρουσία μεταναστών /προσφύγων, συνιστά χαρακτηριστική προσέγγιση από την μεταπολεμική δυτική Ευρώπη.

Ο πολιτικός λόγος στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες καθιστούσε τους μετανάστες από τρίτες χώρες αντικείμενο αποκλεισμού και διακρίσεων. Στο μεταπολεμικό ρατσισμό, το αξίωμα της “φυλετικής καθαρότητας” έχει αντικατασταθεί από αυτό της “αυθεντικής” πολιτισμικής ταυτότητας. Στη χώρα υποδοχής η ξένη ομάδα εκλαμβάνεται ως απειλεί για την ευημερία, τη πολιτική και κοινωνική ευταξία του γηγενούς πληθυσμού, μέσα στον “δικό του” (εθνικό) χώρο. Μπορούμε λοιπόν να παρατηρήσουμε ότι η άρνηση του

“άλλου”, που συμβάλει στην ετερότητα μιας ομάδας δεν είναι αυτή καθ’αυτή ρατσιστική, αλλά μια μάλλον εθνικιστική στάση από πλευράς των γηγενών. Υπάρχει ο φόβος, δηλαδή, ότι υπάρχει η “απειλή της αλλοίωσης” στην ομοιογένεια της εθνικής κοινότητας από την παρεμβολή ξένων στοιχείων.

Η απαξίωση των υπαρκτών προβλημάτων ασφάλειας, εγκληματικότητας, περιθωριοποίησης μεγάλου αριθμού αλλοδαπών και η εγκατάλειψη των περιοχών αυτών από την Πολιτεία, οδηγούν στην ανάπτυξη ξενοφοβικών αισθημάτων, που εκμεταλλεύονται κύκλοι που αυτοαναγορεύονται σε εγγυητές της τάξης και της ασφάλειας. Τα μέτρα αστυνόμευσης και πάταξης των οργανωμένων κυκλωμάτων εγκληματικότητας είναι ανεπαρκή, ενώ απουσιάζουν τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής που θα αναβαθμίσουν τις γειτονιές, θα περιορίσουν τη γκετοποίηση, αλλά και θα προσφέρουν διεξόδους κοινωνικής ένταξης σε μεγάλο αριθμό αλλοδαπών.

Το φαινόμενο του ρατσισμού και της ξενοφοβίας θα μπορούσε να μετριαστεί με αποκατάσταση κλίματος ασφάλειας και δημόσιας τάξης στις βεβαρημένες περιοχές, με πάταξη των κυκλωμάτων διακίνησης ανθρώπων, εμπορίας ναρκωτικών, πορνείας και εγκληματικότητας. Επίσης με επιβολή, από την πολιτεία, μέτρων αναβάθμισης των περιοχών αυτών και ανακούφισης του πληθυσμού, με παράλληλα μέτρα κοινωνικής πολιτικής για περιορισμό των φαινομένων περιθωριοποίησης άπορων, αστέγων και άνεργων αλλοδαπών. Ακόμα η ενεργοποίηση διατάξεων στο πλαίσιο της νομοθεσίας για τη μετανάστευση, θα απεγκλωβίσουν από την αφάνεια μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα που έχουν δημιουργήσει σταθερούς δεσμούς με τη χώρα ή των οποίων η απέλαση είναι ανέφικτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ-ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΑΝΗΛΙΚΑ ΚΑΙ Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

8.1 Παιδιά πρόσφυγες και ασυνόδευτα ανήλικα

Τα παιδιά-πρόσφυγες δεν ευθύνονται τα ίδια γιατί έχασαν τα σπίτια και τους γονείς τους, γιατί βρέθηκαν ξαφνικά σε μια βάρκα να θαλασσοπνίγονται, ούτε για τους κινδύνους και τις κάθε είδους ταλαιπωρίες και κακοποιήσεις που υφίστανται. Τα παιδιά-πρόσφυγες φτάνουν στην Ελλάδα σε κατάσταση απόγνωσης, συχνά ασυνόδευτα, εγκαταλείποντας τη χώρα τους προκειμένου να διαφύγουν τον κίνδυνο και έχοντας βιώσει τραυματικές εμπειρίες, έχοντας δει γονείς και συγγενείς να φυλακίζονται, να εξαφανίζονται ή ακόμη και να εκτελούνται. Αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα επιβίωσης, στερούνται οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών, και έχουν προβλήματα επικοινωνίας, λόγω γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών.

Οι όροι «ασυνόδευτο παιδί» ή «ασυνόδευτος ανήλικος» έχουν καθιερωθεί πλέον σε διάφορα διεθνή κείμενα. Ως «ασυνόδευτος ανήλικος» προσδιορίζεται το πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών (ή μικρότερο της νόμιμης ηλικίας ενηλικίωσης κατά το εθνικό δίκαιο της χώρας υποδοχής) που δεν συνοδεύεται από τους γονείς του ή άλλον ενήλικο υπεύθυνο για την επιμέλεια του, σύμφωνα με το νόμο ή το έθιμο.

8.2 Διαδικασία ασύλου στους ασυνόδευτους ανήλικους

Η υποβολή αιτήματος ασύλου από ασυνόδευτο ανήλικο προβλέπεται ειδικά στο Π.Δ. 61/1999. Οι Συντάκτες του Διατάγματος αυτού αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα της περίπτωσης του ανήλικου αιτούντος άσυλο, προχώρησαν σε ειδική ρύθμιση, προβλέποντας τη δυνατότητα υποβολής αιτήματος ασύλου από αλλοδαπό ηλικίας 14-18 ετών, οποίος δεν συνοδεύεται από τους γονείς του, εφ' όσον από τις εν γένει περιστάσεις διαπιστώνεται από τον ενεργούντα της εξέτασης ότι η πνευματική του ωριμότητα του επιτρέπει να αντιληφθεί τη σημασία της πράξης του. Σε κάθε άλλη περίπτωση η αρμόδια αστυνομική αρχή ενημερώνει τον Εισαγγελέα ανηλίκων και, όπου δεν υπάρχει, τον κατά τόπο αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών, για να ενεργήσει ως ειδικός προσωρινός επίτροπος του ανήλικου μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματός του.

Ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται από τους ασυνόδευτους ανήλικους έχουν υιοθετηθεί από την Ύπατη Αρμοστεία. Οι εγγυήσεις αυτές αποτυπώνονται στις Οδηγίες του Γραφείου για τα παιδιά πρόσφυγες και επικεντρώνονται στην ανάγκη παρουσίας και συμμετοχής μέσα απο μία διαδικασία όπου ειδικοί εμπειρογνώμονες καθορίζουν την πνευματική ανάπτυξη και ωριμότητα του παιδιού. Ο εμπειρογνώμονας με ικανοποιητικές γνώσεις για την ψυχολογική, συναισθηματική και φυσική ανάπτυξη καθώς και για την συμπεριφορά των παιδιών, πρέπει να υποβάλλει απαραίτητα την αξιολόγηση του, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα παιδιά εκδηλώνουν τους φόβους τους με τρόπο διαφορετικό από τους ενήλικες. Επιπλέον, εφόσον το παιδί δεν είναι κατά νόμο ενήλικας, πρέπει να αντιπροσωπεύεται από ενήλικα, ο οποίος έχει το καθήκον να προάγει την απόφαση που πρωτίστως λαμβάνει υπόψη το συμφέρον του παιδιού. Σύμφωνα με την Διεθνή και Ελληνική Νομοθεσία απαγορεύεται η απέλαση ασυνόδευτων παιδιών. Τα ασυνόδευτα παιδιά πρόσφυγες φιλοξενούνται σε ειδικά κέντρα υποδοχής.

Είναι προφανές ότι τα ασυνόδευτα παιδιά χρήζουν εν γένει ιδιαίτερης προστασίας και αρωγής, είτε πρόκειται για παιδιά-πρόσφυγες είτε όχι. Ως προς τα παιδιά πρόσφυγες, δεν έχει σημασία αν είναι σε θέση να αντιληφθούν την προσφυγική τους κατάσταση. Η διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού προβλέπει ειδικά την υποχρέωση λήψης μέτρων από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, προκειμένου το παιδί - πρόσφυγας να προστατευτεί και να απολαύσει τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τις διατάξεις της, καθώς και από τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου του Ανθρώπου. Προβλέπει ακόμη και τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων (ΟΗΕ, αρμόδιοι διακυβερνητικοί και κυβερνητικοί οργανισμοί, ΜΚΟ), ιδιαίτερα για τη διασφάλιση της προστασίας του ασυνόδευτου ανήλικου, προκειμένου να αναζητηθούν τα μέλη της οικογένειάς του, να προωθηθεί η επανένωσή τους, αλλά και να παρασχεθεί η κατάλληλη προστασία σε όποιο παιδί στερείται οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιονδήποτε λόγο.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι στην ελληνική έννομη τάξη επιβάλλεται κατ' αρχήν η παρέμβαση του Εισαγγελέα Ανηλίκων και η εμπλοκή όλων των αρμόδιων αρχών και φορέων σε κάθε περίπτωση ασυνόδευτων παιδιών. δεδομένου ότι ανήκουν σε κατ' εξοχήν ευάλωτη κατηγορία πληθυσμού και χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας από εκμετάλλευση, διακριτική μεταχείριση, κ.α. αφού άλλωστε το Ελληνικό Σύνταγμα ορίζει ότι « η παιδική

ηλικία τελεί υπό την προστασία του Κράτους».⁴⁴

8.3 Ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων

Όπως είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, η Ελλάδα πιστή στην Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και με βάση πάντα τα ανθρώπινα δικαιώματα, κάνει ότι είναι δυνατόν καλύτερο ώστε να υποδεχτεί τόσο τους ενήλικες όσο και τους ανήλικους πρόσφυγες, όσο το δυνατόν καλύτερα γίνεται. Κύριος και τελικός στόχος όμως, είναι η ενσωμάτωση των ανθρώπων αυτών στην ελληνική κοινωνία. Αυτό θα βοηθήσει αφενώς τους ίδιους να ξεκινήσουν μία νέα ζωή, και αφετέρου τους γηγενείς να τους αφομοιώσουν.

Η ενσωμάτωση (mainstreaming ή integration) είναι μία γενική έννοια η οποία χρησιμοποιείται με τη σημασία της συνένωσης των μερών και της συναρμογής τους σε ένα σύστημα. Αυτό σημαίνει πως παρά το γεγονός της διαφορετικότητας της γλώσσας, της θρησκείας, του πολιτισμού γενικότερα των προσφύγων, είναι θεμιτό να καταφέρουν να προσαρμοστούν με όσο το δυνατό λιγότερες δυσκολίες στην κατάσταση που υφίσταται η χώρα υποδοχής. Τις περισσότερες φορές η έννοια της ενσωμάτωσης, χρησιμοποιείται με τη σημασία της κοινωνικής ένταξης και της κοινωνικοποίησης των ατόμων.

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν στην ενσωμάτωση των παιδιών-προσφύγων. Εδώ γίνεται αναφορά στους πύο σημαντικούς από τους παράγοντες αυτούς και οι οποίοι αφορούν το σύνολο των περιπτώσεων. Φυσικά υπάρχουν και επι μέρους περιπτώσεις, στις οποίες δυστυχώς δεν μπορούμε να αναφερθούμε λόγω έλλειψης χώρου και στοιχείων.

8.3.1 Οργανωμένο σχέδιο υποδοχής

Είναι σημαντικό για μία χώρα να έχει ένα σχέδιο υποδοχής των παιδιών-προσφύγων, το οποίο θα περικλείει ουσιαστικά όλους τους παράγοντες που θα παρατεθούν στην συνέχεια καθώς και τις ανάλογες παραμέτρους. Μία χώρα θα πρέπει να είναι σε θέση αρχικά να μπορεί να καταμετρήσει πόσα παιδιά εισέρχονται σε αυτήν. Επίσης η χώρα πρέπει να μπορεί να διαχωρήσει και να καταγράψει πόσα από αυτά τα παιδιά έρχονται

---

⁴⁴ Σύνταγμα της Ελλάδας αρ.21 www.teilam.gr

στην χώρα μόνα τους και πόσα συνοδεύονται από τους γονείς τους ή από κάποιον ενήλικα κηδεμόνα.

Η χώρα η οποία υποδέχεται τα παιδιά των προσφύγων θα πρέπει να διαθέτει κατάλληλους χώρους υποδοχής, έτσι ώστε να διασφαλίσουν την όσο το δυνατόν καλύτερη διαμονή τους κατά το πρώτο διάστημα της εισόδου τους σε αυτήν. Οι χώροι αυτοί θα πρέπει να είναι κατάλληλοι ώστε τα παιδιά που θα δεχτούν να αισθανθούν οικειότητα, κάτι που θα αποτελέσει το πρώτο βήμα για την ενσωμάτωσή τους.

Οι υγειονομικές παροχές είναι ένα ακόμη θέμα το οποίο θα πρέπει να περιληφθεί σε ένα καλά οργανωμένο σχέδιο υποδοχής παιδιών προσφύγων, από μία χώρα. Κάτι τέτοιο αρχικά λαμβάνει χώρα στους χώρους υποδοχής των παιδιών. Είναι όμως μια προνοιακή πολιτική που θα πρέπει να συνεχιστεί και μετά την ενσωμάτωση των παιδιών στο κοινωνικό σύνολο.

8.3.2 Σεβασμός στις ιδιαιτερότητες

Ένας δεύτερος παράγοντας που βοηθά τα παιδιά να ενταχθούν στη χώρα υποδοχής, είναι το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο πρόκειται να περάσουν κάποιο χρονικό διάστημα της μετέπειτα ζωής τους. Πρώτιστο ρόλο παίζει η παιδεία των γηγενών, με βάση την οποία τα παιδιά πρόσφυγες θα μπορέσουν να γίνουν αποδεκτά και κατ' επέκταση να ενσωματωθούν.

Η γλώσσα, η θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμά, οι ιδιαιτερότητες τους, είναι κομμάτια της κουλτούρας των παιδιών προσφύγων που χρήζουν κατανόησης και σεβασμού από τους ανθρώπους που της χώρας που τα υποδέχεται. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσει κανείς ότι ο σεβασμός πρέπει να είναι ουσιαστικός, εκπεφρασμένος με πράξεις και όχι μόνο με λόγια. Αν η χώρα υποδοχής και οι άνθρωποι της δεν είναι οι ίδιοι 'έτοιμοι' να αποδεχτούν τα παιδιά πρόσφυγες, τότε η 'επιχείρηση' ενσωμάτωσής τους δυστυχώς θα αποτύχει, με δυσάρεστες για όλους, επιπτώσεις.

8.3.3 Οικονομική ένταξη και αυτονομία

Σημαντική είναι επίσης η δυνατότητα οικονομικής ανεξαρτησίας ενός ατόμου, καθώς χωρίς αυτήν δεν είναι δυνατό να επιβιώσει αξιοπρεπώς. Αυτό βέβαια είναι ένα

ιδιαίτερα δύσκολο κομμάτι από την στιγμή που ασχολούμαστε με παιδιά. Τα παιδιά δεν επιτρέπεται να εργάζονται, οπότε δεν είναι εφικτό να είναι από μόνα τους οικονομικά ανεξάρτητα. Κάτι τέτοιο αυτομάτως καθιστά τους γονείς τους ή τον ενήλικα κηδεμόνα που τα συνοδεύει, υπεύθυνους για την συντήρησή τους. Θα πρέπει λοιπόν οι ενήλικες αυτοί να είναι σε θέση να εργαστούν, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν τα προς το ζήν τόσο για τους ίδιους όσο και για τα παιδιά τους. Από την άλλη πλευρά βέβαια υπάρχουν και τα παιδιά εκείνα τα οποία ή φτάνουν στην χώρα μόνα τους ή χάνουν τους γονείς τους αφού έχουν ήδη φτάσει. Όπως και να έχει, τα παιδιά αυτά είναι μόνα τους, μη ανεξάρτητα οικονομικά, κάτι που χρήζει το κράτος που τα υποδέχεται υπεύθυνο για την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου. Από την στιγμή που είτε μέσω των γονιών τους, είτε μέσω της βοήθειας του κράτους θα είναι οικονομικά ανεξάρτητα, αυξάνεται το βιοτικό τους επίπεδο και μειώνονται αισθητά οι πιθανότητες περιθωριοποίησης τους και κατ'επέκταση η αποτυχία ενσωμάτωσής τους.

8.3.4 Κοινωνικές παροχές - κοινωνική πρόνοια

Τα παιδιά πρόσφυγες, έχουν αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες και κακουχίες από την στιγμή που φεύγουν από την πατρίδα τους, μέχρι την στιγμή της άφιξης τους στην χώρα υποδοχής. Άρα ένας τέταρτος και πολύ σημαντικός παράγοντας στην ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων στην κοινωνία της χώρας που θα τα υποδεχτεί, είναι η κοινωνική πρόνοια και οι παροχές αυτής. Η χώρα υποδοχής είναι η κύρια υπεύθυνη για την προσφορά των προνοιακών παροχών στα παιδιά αυτά. Πέρα από το κράτος όμως, σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία παίζουν και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Οι κοινωνικές αυτές παροχές αφορούν την σίτιση, την στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση στην οποία θα γίνει εκτενέστερη αναφορά παρακάτω. Δύο είναι τα στάδια στα οποία οι κοινωνικές παροχές μπορούν να ωφελήσουν τα παιδιά πρόσφυγες α)το πρωτογενές και β)το δευτερογενές. Μιλώντας για πρωτογενές στάδιο εννοούμε την παροχή των υπηρεσιών στους χώρους υποδοχής των προσφύγων. Από την άλλη πλευρά, το δευτερογενές στάδιο αφορά στην παροχή των υπηρεσιών και μετά την ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων στη χώρα.

8.3.5 Εκπαίδευση

Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε στην εκπαίδευση, καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την εξέλιξη του ατόμου μέσα στην κοινωνία καθώς και μια μορφή ένταξης των προσφύγων στη χώρα υποδοχής τους.

Σύμφωνα με την Σύμβαση, οι πρόσφυγες έχουν ίση μεταχείριση με τους πολίτες των Συμβαλλόμενων Μερών μόνο όσον αφορά την πρόσβαση στη στοιχειώδη εκπαίδευση ενώ για τα υπόλοιπα στάδια της εκπαίδευσης, επιφυλάσσει στον πρόσφυγα ίση μεταχείριση με τον εν γένει αλλοδαπό. Ο Ν. 2413/1996⁴⁵ προβλέπει μάλιστα την δυνατότητα ίδρυσης σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, τα οποία έχουν συμβάλει σημαντικά στην ένταξη των ανήλικων αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία. Τώρα όσον αφορά το ελληνικό σχολείο, για να διευκολυνθεί η ένταξη των αλλοδαπών, προβλέπεται η δημιουργία και λειτουργία τάξεων υποδοχής τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τέλος, όσον αφορά την πρόσβαση στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, προβλέπεται και ιδιαίτερη επιλογή υποψηφίων ειδικών κατηγοριών, όπως οι πρόσφυγες, για εισαγωγή στο πρώτο έτος σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επίσης η ύπαρξη εκπαιδευτικών δομών όπως διαπολιτισμικά σχολεία και τάξεις υποδοχής, θα βοηθήσουν στην ένταξη των παιδιών στο κοινωνικό σύνολο.

Η δυνατότητα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας αποτελεί βασικό παράγοντα κυρίως για τα παιδιά προσφύγων. Μέσα από την εκπαίδευση δίνεται στα παιδιά αυτά η δυνατότητα να κάνουν νέες γνωριμίες, να διδαχθούν ό,τι τους είναι απαραίτητο για τη ζωή τους καθώς και να αποκτήσουν έναν επαγγελματικό προσανατολισμό.

Όσον αφορά τα παιδιά, ο παράγοντας εκπαίδευση και ο σεβασμός στις ιδιαιτερότητες, αποτελούν ίσως τους σημαντικότερους όλων. Και αν για την εκπαίδευση κάτι τέτοιο είναι κατανοητό, αναφορικά με το σεβασμό στις ιδιαιτερότητες οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ίσως τα παιδιά είναι τα θύματα των περισσότερων ρατσιστικών συμπεριφορών, πολλές φορές και μέσα στο ίδιο το εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Το κράτος και οι εξειδικευμένοι φορείς είναι αυτοί οι οποίοι πρέπει να κινητοποιηθούν για την υλοποίηση όλων των παραπάνω παραγόντων προκειμένου να ολοκληρωθούν με επιτυχία οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης, η κοινωνική ένταξη με τη

---

⁴⁵ Ν.2413/1996 "Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις", ΦΕΚ 124-17.06.1996

διανομή ρόλων στους πρόσφυγες εντός του κοινωνικού συστήματος, καθώς επίσης και η ενσωμάτωσή τους στις διαδικασίες και λειτουργίες της ελληνικής κοινωνίας.

Είναι φανερό άλλωστε ότι στις μέρες μας παρατηρείται αύξηση στα προσφυγικά κύματα στην χώρα μας, καθώς επίσης και η ενσωμάτωσή τους στις διαδικασίες και λειτουργίες της ελληνικής κοινωνίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ζήτημα της προσφυγιάς υπάρχει σε όλες τις εποχές και τις περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας. Οι ξεριζωμοί των λαών και οι γενοκτονίες τους υπήρχαν, υπάρχουν και δυστυχώς θα υπάρχουν. Επομένως, είναι ένα πρόβλημα με διαχρονικό χαρακτήρα.

Η Ελλάδα ήταν ανέκαθεν χώρα υποδοχής προσφυγικών ρευμάτων. Οι πρόσφυγες που προήλθαν από την Μικρά Ασία το 1922 είναι το ιστορικότερο και μαζικότερο προσφυγικό ρεύμα. Όμως, η χώρα μας αποτέλεσε και χώρα προέλευσης προσφύγων. Οι εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες αριστεροί πολιτικοί πρόσφυγες που εκτοπίστηκαν στις χώρες του λεγόμενου Ανατολικού μπλοκ με την λήξη του εμφυλίου πολέμου (1944-1949), είναι το σημαντικότερο τέτοιο ρεύμα, αποτέλεσμα της μελανότερης σελίδας της Ελληνικής ιστορίας.

Τα τελευταία χρόνια η χώρα μας έχει αποτελέσει, λόγω και της γεωγραφικής της θέσης, τόπο υποδοχής προσφυγικών αλλά και μεταναστευτικών ρευμάτων. Είμαστε σαν χώρα έτοιμη για αυτό; Δυστυχώς όχι. Οι προκαταλήψεις απέναντι στους ξένους, η ξενοφοβία και τα διαρκώς αυξανόμενα κρούσματα ρατσισμού, η ελλειπής μεταναστευτική πολιτική που ασκείται από τις αρχές του κράτους είναι αρκετά σημαντικά ζητήματα που πρέπει άμεσα να προβληματίσουν όλους μας και να βελτιωθούν όλα τα κακώς κείμενα που ταλανίζουν την κοινωνία μας και αφορούν την αντιμετώπιση που έχουμε απέναντι στους ξένους.

Όσον αφορά τα παιδιά πρόσφυγες, τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν θεσπίσει νόμους έτσι ώστε να προστατεύονται στη χώρα που τα υποδέχεται καθώς επίσης και δικαιώματα για την καλύτερη επιβίωση τους. Σίγουρα όμως δεν υπάρχει τίποτα καλύτερο από την ζεστασιά της οικογενειακής εστίας την οποία πολλά από αυτά τα παιδιά στερούνται καθότι αρκετά έρχονται χωρίς συνοδία από την χώρα τους. Το ελληνικό κράτος κάνει ότι καλύτερο μπορεί ώστε να ενεργούνται όλες οι διαδικασίες και να είναι σύντομες, πράγμα το οποίο δεν είναι πάντα εφικτό. Παρόλα τα προβλήματα όμως, παρέχεται η δυνατότητα στο άτομο να εργάζεται και να κερδίζει την αυτονομία και την ανεξαρτησία του στο οικονομικό ζήτημα το οποίο είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες, καθώς χωρίς το χρήμα δεν δύναται να καλυφθούν βασικές ανάγκες. Επίσης παρέχονται σε αυτούς υγειονομική περίθαλψη, φάρμακα και κοινωνικές παροχές που αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την φυσική και ψυχική υγεία του ανθρώπου. Τέλος όπως όλα τα Συμβαλλόμενα κράτη έτσι και η Ελλάδα διαθέτει ένα σχετικά καλά οργανωμένο σχέδιο

υποδοχής για τους πρόσφυγες. Αυτό μπορεί να γίνει διακριτό από το γεγονός ότι παρόλο που τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται μαζικά κύματα προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα και παρ'όλο που διαθέτει τους κατάλληλους χώρους υποδοχής για συγκεκριμένο αριθμό ατόμων, προσπαθεί όσο είναι δυνατόν να προσφέρει στους ανθρώπους αυτούς έστω τα βασικά εφόδια.

Το ζήτημα της ενσωμάτωσης των ξένων στην Ελληνική κοινωνία είναι πολύ σημαντικό και δεν μπορεί να εξαντληθεί μέσα από μία εργασία και να αντιμετωπιστεί μόνο με ευχολόγια και θεωρητικές αναλύσεις, χρειάζεται πράξεις και ενέργειες που θα δείχνουν σεβασμό στην προσωπικότητα αλλά και στα βιώματα ενός ξένου που αναγκάστηκε να φύγει από την χώρα του.

Η ενσωμάτωση στην Ελληνική κοινωνία είναι υπόθεση όλων μας, όχι μόνο των ξένων και της Ελληνικής πολιτείας, και έτσι θα πρέπει να την αντιμετωπίσουμε αν θέλουμε μια σύγχρονη κοινωνία που θα σέβεται την διαφορετικότητα του άλλου χωρίς να τον ξεχωρίζει λόγω της καταγωγής του, της γλώσσας του, της θρησκείας του και του χρώματος του. Ας προσπαθήσουμε να το αντιμετωπίσουμε έτσι και σίγουρα το μέλλον θα είναι πιο ευοίωνο για όλους, ξένους και Έλληνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανθόπουλος Μπ., *Μετανάστες, Ρατσισμός και Ξενοφοβία - Διεθνές Συνέδριο*, Σάκουλας, Αθήνα 1998
- Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, *Ετήσια Έκθεση 2000*, Αθήνα 2001
- Βασιλείου Θ.Α και Ν. Σταματάκη, *Λεξικό των Επιστημών του Ανθρώπου*, GUTENBERG, Αθήνα 2000
- Γαλάνης Γ., «Μετανάστευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός», π. «Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών», Τ. ΣΤ', 1999
- Γκόντοβος Θ. και Μάρκου Γ., *Παλινοστούντες και αλλοδαποί μαθητές*, Ι.ΠΟ.Δ.Ε., Τεύχος β', Αθήνα 2004
- Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, *Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων*, γ' έκδ., Αθήνα 2000
- Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ., *Μετανάστευση και διαπολιτισμικό τραύμα στην εφηβεία: Κοινωνική προσαρμογή εφήβων προσφύγων στην Ελλάδα*, Κοινωνική Εργασία, αρ. 54, 1999
- Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία - Ελληνικός Κλάδος, *Οδηγός Φορέων και υπηρεσιών για πρόσφυγες*, Αθήνα 1999
- Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- Νάσκου Περάκη Μ., *Δικαιώματα και υποχρεώσεις στα πλαίσια της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων: Γενική θεώρηση*, περιοδικό Κοινωνικής Εργασίας, τεύχος 26, Αθήνα, 1992

Ρομπόλης Σ., *Η μετανάστευση από και προς την Ελλάδα: Απολογισμοί και Προοπτικές*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2007

ΙΑΣΠΕ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, *Εισαγωγή στην Μεθοδολογία και τις Τεχνικές Κοινωνικών Ερευνών*, GUTENBERG, β' έκδοση, Αθήνα 2000

Παύλου Μ. και Χριστόπουλος Δ. (επιμ.), *Η Ελλάδα της μετανάστευσης κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*, Κριτική, Αθήνα 2004

Σπαθάνα Ε., *Νομική συνδρομή σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα*, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Συνήγορος του Πολίτη, *Ετήσια Έκθεση 1999*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2000

Συνήγορος του Πολίτη, *Ετήσια Έκθεση 2000*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2001

Συνήγορος του Πολίτη, *Ετήσια Έκθεση 2001*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2002

Συνήγορος του Πολίτη, *Ετήσια Έκθεση 2002*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2003

UNICEF, *Τα δικαιώματα των παιδιών του κόσμου - Εγχειρίδιο εκπαίδευσης για την ανάπτυξη*, 1990

Τεγόπουλος-Φυτράκης, *Ελληνικό λεξικό*, Ζ' Έκδοση, 1993

Τριανταφυλλίδου-Ρουμπίνη Α., *Η μετανάστευση στην Ενωμένη Ευρώπη*, Κριτική, Αθήνα 2009

Ύπατη Αρμοστία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, *Ενημερωτικό Δελτίο*, Αθήνα. Οκτώβριος 2005

UNHCR, *Οι πρόσφυγες του κόσμου - Προβλήματα και στρατηγικές*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998

UNHCR, Οι πρόσφυγες του κόσμου - Αναζήτηση λύσεων, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998

“The Refugee Convention, 1951. The travaux preparatoires analysed with a commentary” Weis P., ο.ο.

“Exercing in Greece,Final Report Refugees,migrants,ethnic and religion minorities.Demographic core data”(2000).

“States Parties to the 1951 Convention relating to the status of refugees and the 1967 Protocol”, UNHCR.

Maggie Black, “Growing up alone: childhood under siege”, Unicef, London, 2001, σελ . 23 (σελ 38)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

www.ypepth.gr	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
www.oaed.gr	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
www.labor-ministry.gr	Υπουργείο Απασχόλησης
www.unhcr.gr	Υπάτη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
www.dpa.gr	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
www.unicef.org	Ανθρωπιστική Οργάνωση Unicef
www.msf.gr	Γιατροί Χωρίς Σύνορα
www.synigoros.gr	Συνήγορος του Πολίτη
www.ta-nea.dolnet.gr	Εφημερίδα «Τα Νέα»
www.amnesty.org	Διεθνής Αμνηστία
www.gsae.edu.gr	Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων